

กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน

นางสาวณัฐญา นลพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

FAMILY COMMUNICATION TACTICS FOR IMPLANTING DISCIPLINE  
IN THAI PRESCHOOL CHILDREN

Miss Nattaya Nollaporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts) Program in Communication Arts  
Faculty of Communication Arts  
Chulalongkorn University  
Academic Year 2012  
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทย ก่อนวัยเรียน
โดย	นางสาวณัฐญา นลพร
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่ง ศรีอัมภาพร

---

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์เมตตา วิวัฒมานุกูล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่ง ศรีอัมภาพร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย  
(รองศาสตราจารย์อวยพร พานิช)

ณัฐญา นลพร: กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน.  
(FAMILY COMMUNICATION TACTICS FOR IMPLANTING DISCIPLINE IN THAI  
PRESCHOOL CHILDREN) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.รุ่ง ศรีอักษรภาพ,  
84 หน้า.

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบ  
เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองที่เคยเลี้ยง หรือ กำลังเลี้ยงดูเด็กไทยก่อนวัยเรียน อายุไม่เกิน 3 ปี  
จำนวน 60 ครอบครัว เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัว ประเภทเนื้อหา และกลวิธีการ  
ปลูกฝังวินัยแก่เด็กก่อนวัยเรียน

ผลการศึกษาพบว่า ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน  
ภายในครอบครัวเกี่ยวกับกฎ กติกา ด้วยระดับของการบังคับใช้ และการยืดหยุ่นต่างๆกันในแต่ละ  
ครอบครัว เนื้อหาของการปลูกฝังวินัยประกอบด้วย วินัยเกี่ยวกับตนเอง และ วินัยเกี่ยวกับการอยู่  
ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม กลวิธีที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นวิธีที่ใช้ได้ผลดีที่สุดในการ  
ฝึกวินัยเด็กก่อนวัยเรียน คือ การปฏิบัติตนให้เด็กดูเป็นแบบอย่าง

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2555.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

# # 5484664328 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS: FAMILY COMMUNICATION / COMMUNICATION AND DISCIPLINE /  
COMMUNICATION FOR PRESCHOOL CHILDREN

NATTAYA NOLLAPORN: FAMILY COMMUNICATION TACTICS FOR  
IMPLANTING DISCIPLINE IN THAI PRESCHOOL CHILDREN. ADVISOR:  
ASST. PROF. ROONG SRIUSSADAPORN, Ph.D., 84 p.

This research was a qualitative study in which in-depth interviews were employed for collecting qualitative data from 60 guardians (i.e., parents and relatives) who raised or were raising Thai preschool children (not older than 3 years). The purposes of the study were to investigate communicative behaviors of implanting preschool children's disciplines in the Thai families, to identify types of the disciplines, and to explore communication tactics which guardians performed to discipline their children.

Results of the study indicated that guardians and their children developed mutual agreements on rules and regulations with different degrees of enforcement and flexibility. The study results also showed that types of the disciplines were mainly related to self-disciplines and social-disciplines to live with others properly. Most of the subjects reported that the most appropriate communicative tactics to implant discipline in Thai preschool children would be guardians' role models of well-disciplined behaviors.

Field of Study COMMUNICATION ARTS.. Student's Signature .....

Academic Year.....2012..... Advisor's Signature .....

## กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่ง ศรีธัญญาพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ทุ่มเททั้งกำลังกายใจคอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ และดูแลเอาใจใส่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดชีวิตนิสิตปริญญาโท ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ เมตตา วิวัฒนานุกูล อาจารย์ผู้เป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ที่คอยถามความคืบหน้าและความสุขทุกขีในเรื่องราวต่างๆของผู้วิจัยด้วยความเป็นห่วงพร้อมให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่มีเมตตาต่อผู้วิจัยเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ปภัสสรฯ ชัยวงศ์ ที่คอยให้คำแนะนำ เป็นกำลังใจ และช่วยเหลือผู้วิจัยตลอด 2 ปีของชีวิตนิสิตปริญญาโท ขอขอบคุณเพื่อนๆร่วมรุ่นในกลุ่มวิชาการสื่อสารผ่านสื่อและวาทีนเทศทุกคน ได้แก่ นายโกเมศ สุพลภักดิ์ นายโอฬาริก ชุนสิทธิ์ นางสาวคันธิรา ฉายาวงศ์ ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ฝ่าฟัน ช่วยกันเรียนช่วยให้กำลังใจซึ่งกันและกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะนายพิเชษฐ ตั้งอ่อน ที่นอกจากจะร่วมทุกข์ร่วมสุขคอยให้กำลังใจกันแล้วยังเป็นที่ปรึกษาเรื่องการจัดการเอกสารต่างๆที่จำเป็นในการทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอบคุณท่านผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างทั้ง 60 ครอบครัว ที่สละเวลาและข้อมูลภายในครอบครัวของท่านให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

ขอบพระคุณ นางเนตรนภิส พัฒนาไพบูรณ์กุล อดีตหัวหน้าส่วนข่าวสถานีวิทยุศึกษา และนางสาวลัดดา เจริญชาติศรี หัวหน้าส่วนออกอากาศสถานีวิทยุศึกษา ที่เมตตาให้ผู้วิจัยสามารถทำงานในขณะที่เรียนปริญญาโทภาคปกติได้ ทำให้ผู้วิจัยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของตนเองระหว่างศึกษาได้ตลอด 2 ปี

สุดท้าย ขอขอบคุณกำลังใจที่สำคัญจากคุณพ่อ คุณแม่ และน้องชาย ที่คอยรับฟังและให้คำแนะนำยามที่ผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้หมดพลัง ยืนอยู่เคียงข้างผู้วิจัยมาตลอดทำให้ปัญหาต่างๆไม่เคยหนักหนาเกินกว่าจะผ่านพ้นไปรวมถึงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วย

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
<b>บทที่ 1 บทนำ.....</b>	<b>1</b>
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
คำถามนำวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
คำจำกัดความ.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	4
<b>บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....</b>	<b>5</b>
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว.....	5
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน.....	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างวินัยและการสื่อสารเพื่อสร้างวินัย.....	17
<b>บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....</b>	<b>29</b>
รูปแบบการวิจัย.....	29

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
<b>บทที่ 4 ผลการวิจัย.....</b>	<b>34</b>
ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง.....	34
ลักษณะพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร.....	36
ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร.....	45
กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพเป็นอย่างไร.....	53
<b>บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....</b>	<b>64</b>
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	64
ข้อเสนอแนะ.....	70
<b>รายการอ้างอิง.....</b>	<b>72</b>
ภาคผนวก .....	77
ภาคผนวก ก.....	78
ภาคผนวก ข.....	80



ภาคผนวก ค.....	81
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	84

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงพฤติกรรมกรรมการสื่อสารภายในครอบครัว.....	10
3.3.3	แสดงความสัมพันธ์ของคำถามวิจัยกับข้อความในการสัมภาษณ์.....	30
4.1.1	ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง.....	34
4.2.1	ทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียน.....	36
4.2.2	แสดงลักษณะการสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงในครอบครัว.....	39
4.2.3	บรรยากาศการสื่อสารภายในครอบครัวตามธรรมชาติของครอบครัว....	40
4.2.4	อุปสรรคต่อการสร้างวินัยตามความเห็นผู้ปกครอง.....	43
4.3.1	ประเภทวินัยที่ผู้ปกครองสอนเด็กก่อนวัยเรียน.....	45
4.3.2	จำแนกเนื้อหาวินัยที่ผู้ปกครองสอนเด็กก่อนวัยเรียน.....	52
4.4.1	วิธีการที่ผู้ปกครองใช้เพื่อให้เด็กทำตามกฎระเบียบ.....	53
4.4.2	เทคนิควิธีที่ผู้ปกครองใช้ปลูกฝังวินัยเด็กก่อนวัยเรียน.....	57
4.4.3	เคล็ดลับสู่ความสำเร็จในการสร้างวินัย.....	60

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“รู้หน้าที่มีความรับผิดชอบ ระเบียบวินัยเป็นกรอบป้องกันได้

รู้สะอาดตรงเวลาเกิดผองไทย จะนำพาเราให้ไทยยืนยง”

(แบบเรียนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เล่ม 1.,2546)

ข้อความข้างต้นเป็นความตอนหนึ่งจากบทประพันธ์ร้อยกรองเรื่อง “วินัยสร้างตน คนสร้างชาติ” จากแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีการปลูกฝังวินัยในระบบการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถม แต่เหตุใดปัญหาคนไทยไร้วินัยจึงเป็นปัญหาสังคมที่ประชาชนกังวลมากติดอันดับ 1 ใน 5 จากการสำรวจของสวนดุสิตโพล (2555) ซึ่งเมื่อพิจารณาปัญหาสังคมอื่นที่คนไทยกังวล เช่น ความแตกแยก ความไม่ปลอดภัย ความฟุ้งเฟ้อ ฯลฯ สาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการขาดวินัยทั้งสิ้น เช่น ขาดวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้สังคมเกิดความแตกแยก ขาดวินัยในการใช้สถานที่ให้เหมาะสมกับเวลาทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน หรือขาดวินัยในการใช้เงินทำให้เกิดการฟุ้งเฟ้อใช้จ่ายเกินตัว เป็นต้น

การตอกย้ำภาพของคนไทยไร้วินัยยังปรากฏให้ได้ยินจากคำพูดที่ว่า “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้” คนไทยไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ ยกย่องคนที่สามารถฝ่าฝืนกฎระเบียบได้ อยากเป็นอภิสิทธิ์ชน รักความสบาย กลัวความรับผิดชอบ ไม่รักษาเวลา มีความเป็นปัจเจกชนสูง ไม่เห็นแก่ส่วนรวม ไม่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานต่างๆ จนบางครั้งไม่คิดถึงการละเมิดสิทธิของผู้อื่น (วรวิทย์ พัฒนาคติภูกุล,2552; อุทัย ทองเดช,2554) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อพัฒนาประเทศ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวว่าปัญหาไร้วินัยของคนไทยนำมาซึ่งปัญหาสังคมมากมาย อาทิ ยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ การทำร้ายร่างกายกัน การคอร์รัปชัน (นฤมล เนียมหอม,2549; พรชูลี ลังกา,2551; พิรุณรัตน์ ตูลยฐิตนันท์,2552) ทำให้ประเทศไม่เป็นปึกแผ่นยากต่อการพัฒนา เพราะวินัยเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ

การแก้ปัญหาคอนไทยไร้วินัยจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความเชื่อว่าการแก้ไขความไร้วินัยสามารถทำได้โดยการสร้างวินัยตั้งแต่วัยเด็ก พระพรหมคุณาภรณ์ หรือ ป.อ.ปยุตฺโต (2550) ได้ให้ความเห็นว่า พ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการปลูกฝังความมีวินัย

ในตัวบุคคลเพราะต้องเริ่มสร้างให้เกิดเป็นความเคยชินตั้งแต่ยังเด็กจึงจะได้ผลดีที่สุด ข้อความนี้สอดคล้องกับความเห็นของ ศรีเรื่อน แก้วกังวาน (2551) ที่ว่าการพัฒนาของบุคคลต้องเริ่มต้นในวัยเด็กและจะสะสมเป็นลำดับเหมือนขั้นบันไดไปในแต่ละช่วงอายุตามทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพ (Erikson's theory of Psychosocial development) ของ แอริค เอช. แอริคสัน นักจิตวิเคราะห์ร่วมสมัยชาวอเมริกัน ซึ่งอธิบายว่า ลักษณะความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกันเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาลักษณะทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ในโครงสร้างบุคลิกภาพ และสั่งสมเรื่อยมาตลอดทั้งชีวิต ซึ่งการพัฒนามนุษย์ให้มีวินัยจะต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงทารกตอนปลายซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 1.5 - 3 ปี และมีแนวคิดมากมายที่สนับสนุนว่าวินัยสามารถสร้างได้ในวัยเด็กจริงและพ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น

มาซารุ อิบูกะ ผู้เขียนหนังสือรอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้วและเป็นผู้ก่อตั้งสมาคมเพื่อการพัฒนาเด็กเล็กในประเทศญี่ปุ่น เชื่อว่า เด็กเล็กมีความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัวและไวต่อการจัดระเบียบแบบแผนมากกว่าผู้ใหญ่ การที่แม่ทำอะไรซ้ำๆ เหมือนเดิมทุกครั้ง เด็กจะจดจำรูปแบบได้ และการสร้างรูปแบบการดำรงชีวิตที่มีระเบียบแบบแผนให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 3 ปีนั้น จะเป็นการวางรากฐานความคิดและการกระทำที่มีระเบียบแบบแผนให้กับเด็กไปตลอดชีวิต (ธีระ สุมิตร, 2514)

ศาสตราจารย์แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวชเด็กและวัยรุ่น กล่าวว่า วินัยต้องสร้างในตัวบุคคลตั้งแต่วัยเด็กเล็กโดยในช่วงขวบปีแรกเป็นช่วงสร้างความไว้วางใจและความผูกพันระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก ขวบปีที่ 2 เริ่มวางกฎระเบียบให้เด็กปฏิบัติตาม เพราะเป็นวัยที่สามารถรับสิ่งต่างๆ ได้ง่ายและสิ่งเหล่านั้นจะแทรกซึมฝังแน่นในตัวเด็ก โดยที่พ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็ก เมื่อเด็กมีวินัยจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัย และสร้างชาติที่มีวินัย จึงกล่าวได้ว่าชาติจะมีวินัยจนประเทศก้าวหน้าได้จะต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2542)

นอกจากนี้ เป้าหมายสำคัญในการสร้างวินัยในตัวบุคคล คือ ใ้บุคคลเกิดวินัยในตนเอง (Self-discipline) เพราะบุคคลจะเกิดความเข้าใจถึงประโยชน์ของการรักษาวินัยและปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ซึ่งการจะสร้างวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้นั้น จะต้องทำการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กเล็กในช่วงปฐมวัยเพื่อให้วินัยหยั่งรากลึกอย่างมั่นคงในตัวบุคคล (นฤมล เนียมหอม, 2553)

จากตัวอย่างแนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักวิชาการหลายท่านเห็นด้วยกับการปลูกฝังวินัยตั้งแต่วัยเด็กเล็ก ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสามารถทำได้และเป็นสิ่งที่ควรทำ อีกทั้งมีหนังสือแบบเรียนและคู่มือในการสร้างวินัยแก่เด็กมากมายดังที่กล่าวในข้างต้น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่าพ่อแม่ผู้ปกครองไทยมีทัศนคติอย่างไรในการสร้างวินัยในเด็กเล็ก ครอบครัวไทยมีพฤติกรรมการสื่อสารวินัยอย่างไร และมีกลวิธีในการสื่อสารใดที่จะสร้างวินัยในเด็กก่อนวัยเรียนได้เป็นผลสำเร็จ

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน
2. เพื่อศึกษาประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียน
3. เพื่อศึกษากลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### คำถามนำวิจัย

1. ลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร
2. ประเภทและเนื้อหาที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเป็นการสร้างวินัยเป็นอย่างไร
3. กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

### ขอบเขตในการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองจำนวน 60 คนที่เคยเลี้ยงดู หรือกำลังเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนอายุไม่เกิน 3 ปี ที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ 2556

## คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

**การสื่อสารในครอบครัว** หมายถึง ลักษณะการกระทำ หรือการแสดงออกเพื่อส่งสารของสมาชิกในครอบครัวทั้งทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา

**กลวิธีการสื่อสาร** หมายถึง ลักษณะการกระทำ หรือ การแสดงออกเพื่อส่งสาร ทั้งทางวัจนภาษาและอวัจนภาษาของผู้ปกครองที่ใช้ในการปลูกฝังวินัยในเด็กก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

**ผู้ปกครอง** หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนเด็ก ดูแลรับผิดชอบในตัวเด็ก อาจมีความสัมพันธ์กับเด็กในฐานะ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ลุง ป้า น้า อา หรือบุคคลในเครือญาติที่ครอบครัวให้ความไว้วางใจในการดูแลรับผิดชอบเด็ก

**เด็กก่อนวัยเรียน** หมายถึง เด็กที่มีอายุไม่เกิน 3 ปี ที่ยังไม่ได้เข้าเรียนในสถานการศึกษาและไม่ได้ฝากเลี้ยงกับสถานรับเลี้ยงเด็ก ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครอบครัว

**วินัย** หมายถึง ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ในที่นี้ศึกษาประเภทและเนื้อหาของวินัยในครอบครัวที่ผู้ปกครองและสมาชิกสร้างขึ้น ยึดถือและปฏิบัติตาม

## ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สร้างการตระหนักรู้ให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองถึงความสำคัญ และความเข้าใจในวิธีการปลูกฝังวินัยในเด็กไทยก่อนวัยเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความรู้ที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับโรงเรียนอนุบาลหรือสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน ในการพัฒนาหลักสูตรที่จะเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ครูหรือพี่เลี้ยงให้สามารถเชื่อมโยงความรู้และการฝึกฝนวินัยเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างความเข้าใจให้แก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงในการปลูกฝังวินัยให้แก่คนในชาติ และผลักดันให้การพัฒนาวินัยเด็กเล็กเป็นวาระแห่งชาติเพื่อพัฒนาคุณภาพประชาชนของชาติในระยะยาวต่อไป

## บทที่ 2

### แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย “กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเพื่อปลูกฝังวินัย และกลวิธีที่ผู้ปกครองใช้ในการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็กไทยก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อสนับสนุนต่อการศึกษาวินัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างวินัยและการสื่อสารเพื่อสร้างวินัย

#### 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงการสื่อสารในครอบครัวไว้ในรูปแบบแตกต่างกัน ซึ่งในการจะศึกษาการสื่อสารในครอบครัวที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างวินัยนั้น จำเป็นจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว และรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว ดังนี้

- 2.1.1 ความหมายครอบครัว
- 2.1.2 รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว

##### 2.1.1 ความหมายของครอบครัว

“ครอบครัว” (Family) ในทางวิชาการได้มีการให้ความหมายไว้ ดังนี้

“ครอบครัว” ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึงสถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย

วัชรวิ อੰนาค (2540) ได้ให้คำนิยามของ “ครอบครัว” ไว้ว่า เป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดเป็นสังคมแรกซึ่งเด็กทารกจะได้รับความรักความอบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัวและเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ บางครอบครัวมีสมาชิกเพียง 2 คน บางครอบครัวมีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป คืออาจมีบุตรอยู่ด้วย เรียกว่า “ครอบครัวเดี่ยว” ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย รวมทั้งญาติพี่น้องคนอื่นๆอาศัยอยู่ด้วยกันในบ้านหลังคาเดียวกัน เรียกว่า “ครอบครัวขยาย”

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2554) ให้ความหมายคำว่า “ครอบครัว” ไว้ว่า คือสถาบันหลักที่เป็นรากฐานในการดำรงชีวิตในสังคม เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคลที่ผูกพันและใช้

ชีวิตด้วยกัน ซึ่งนอกจากครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตรแล้ว ครอบครัวยังมีอีกหลากหลายรูปแบบลักษณะแตกต่างกันออกไป

สำหรับในการศึกษานี้คำว่า “ครอบครัว” มีความหมายว่า หน่วยสังคมที่ประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปภายในบ้านได้หลังคาเดียวกัน โดยแยกเป็น 2 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่อยู่ร่วมกันภายใต้หลังคาเดียวกันเฉพาะพ่อแม่ลูก และครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่มีปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติคนอื่นๆอยู่ร่วมกันภายใต้หลังคาเดียวกัน

## 2.1.2 รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว (Family Communication patterns; FCP) คือ รูปแบบหรือลักษณะพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสามารถแสดงออกด้วยวิธีการสื่อสารโดยการใช้วัจนภาษาหรืออวัจนภาษา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวไว้ทั้งสิ้น 5 รูปแบบด้วยกัน (Segrin & Flora, 2005; Huang, 1999; Huang, 1999; พัชรภรณ์ ขจรวัฒนากุล, 2549;) ได้แก่

- รูปแบบของ บอมไรด์ สตัฟฟอร์ด และ เบเยอร์ (Baumrind, Stafford and Bayer)
- รูปแบบของ แชฟฟี แมคเคลอด และเวคแมน (Chaffee, McLeod, and Wackman )
- รูปแบบของ แคนเทอร์ และ เลห์ (Kantor, and Lehr)
- รูปแบบของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521)
- รูปแบบของ สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ (2534)

**รูปแบบที่ 1** ของ บอมไรด์ (Baumrind, 1995) สตัฟฟอร์ด และ เบเยอร์ (Stafford & Bayer, 1993) ได้จำแนกการสื่อสารในครอบครัวไว้ 3 แบบ คือ

1. แบบประชาธิปไตย การสื่อสารในครอบครัวแบบนี้ ผู้ปกครองรักษาสมดุลในการดูแลสนับสนุนอย่างสูงกับการควบคุมที่เข้มงวดและเหมาะสมกับช่วงวัย ผู้ปกครองสื่อสารความต้องการของตนเองกับเด็กอย่างชัดเจน ใช้เหตุผลและความเป็นจริงในการยืนยันและรักษาการควบคุมที่เข้มงวด ขณะเดียวกันก็ยินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นของเด็กและการปฏิเสธที่จะทำตามถ้าเด็กมีเหตุผลในการโต้แย้งที่ดี ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายจะให้และรับ หรือใช้การเจรจาต่อรองระหว่างพ่อแม่และเด็ก ผู้ปกครองมีมาตรฐานกับเด็กแต่จะไม่บีบบังคับให้ยินยอมทำตาม ผู้ปกครองใกล้ชิด



และให้ความรักแก่เด็กในขอบเขตที่น่าพึงพอใจและเป็นประโยชน์ต่อเด็ก ผู้ปกครองในการสื่อสารแบบนี้ยังให้การเสริมแรงบวกมากกว่าการทำโทษ

2. แบบให้โอกาส การสื่อสารในครอบครัวแบบนี้ ผู้ปกครองให้การดูแลสนับสนุนปานกลาง และให้การควบคุมเล็กน้อย ผู้ปกครองใช้กฎไม่กี่อย่าง ตั้งความคาดหวังต่อเด็กน้อย และอนุญาตให้เด็กควบคุมดูแลกิจกรรมของตนเอง ผู้ปกครองมองว่าตนเองเป็นผู้ให้การสนับสนุนความต้องการของเด็กมากกว่าเป็นผู้รักษากฎระเบียบ ผู้ปกครองมักใช้การบ่นหรือขอร้องเพื่อให้เด็กยอมทำตามซึ่งมักใช้เป็นเทคนิคในการบังคับให้สำนึกผิด หรือเบี่ยงเบนความสนใจของเด็กมากกว่าการใช้เหตุผลที่ดีพูดคุยกัน

3. แบบเผด็จการ เทียบกับสองแบบข้างต้น ผู้ปกครองในแบบนี้มีความคาดหวังต่อเด็กมากที่สุด แต่ความคาดหวังหรือความต้องการนั้นไม่ได้เป็นไปตามเหตุผล ผู้ปกครองไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ปิดกั้นการโต้แย้งหรือเหตุผลใดๆ จากเด็ก ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความต้องการของตนเองตามที่เด็กร้องขอและมักใช้มาตรการลงโทษเพื่อควบคุมเด็ก ผู้ปกครองเชื่อและสนับสนุนการเคารพอำนาจ คำสั่ง และประเพณี และยืนยันว่าเด็กจะต้องยอมรับ เมื่อเทียบกับรูปแบบอื่น ผู้ปกครองกลุ่มนี้แสดงความรัก เอาใจใส่ และสนับสนุนเด็กน้อยที่สุด และมักใช้การลงโทษมากกว่าการเสริมแรงบวก

รูปแบบที่ 2 ของ แซฟฟี แมคลอด และเวคแมน (Chaffee, McLeod, and Wackman ) ได้จัดจำแนกรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. แบบเปิดเสรีทางความคิด การสื่อสารแบบนี้ ครอบครัวให้ความสำคัญกับหลักการและเหตุผลมากกว่าความปรองดองในครอบครัว เด็กมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องกลัวการลงโทษ

2. แบบปกป้อง การสื่อสารแบบนี้ ครอบครัวให้ความสำคัญกับความปรองดองในครอบครัวมากกว่าหลักการและเหตุผล เด็กจะต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่แสดงความคิดเห็นที่สวนทางกับความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ไม่ได้เถียง

3. แบบเห็นพ้องต้องกัน การสื่อสารแบบนี้ ครอบครัวให้ความสำคัญทั้งความปรองดองในครอบครัวและหลักการและเหตุผล สมาชิกในครอบครัวสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระ เด็กได้รับอนุญาตให้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องต่างๆ ได้ทราบเท่าที่บรรยากาศในครอบครัวยังสามัคคีปรองดองกันอยู่

4. แบบปล่อยปละ การสื่อสารแบบนี้ ครอบครัวไม่ได้ให้ความสำคัญกับทั้งหลักการเหตุผล และความปรองดองของสมาชิกในครอบครัว ไม่มีทั้งการเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยแสดงความคิดเห็น และการบังคับให้เด็กคล้อยตามความคิดเห็นของผู้ใหญ่ในครอบครัว และอาจมีการพูดคุยกันระหว่างผู้ปกครองกับเด็กที่น้อยมาก

**รูปแบบที่ 3** ของ แคนเทอร์ และ เลอร์ (Kantor, and Lehr) แบ่งลักษณะการสื่อสารในครอบครัวเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. แบบปิด การสื่อสารแบบนี้ มีความเข้มงวด มีระเบียบข้อบังคับที่เคร่งครัด หัวหน้าครอบครัวหรือญาติผู้ใหญ่ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ตามบรรทัดฐานของครอบครัว เด็กที่ไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่จะถูกลงโทษ ครอบครัวจะมีการวางกฎระเบียบเรื่องเวลา มีตารางเวลากำหนดกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันของสมาชิกแต่ละคน ผู้ใหญ่ในครอบครัวจะให้ความสำคัญกับชื่อเสียง และเกียรติยศของวงศ์ตระกูล นอกจากนี้ ผู้ปกครองจะกลั่นกรองประเด็นของการสนทนาและข้อมูลข่าวสารที่จากบุคคลภายนอกและจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต

2. แบบเปิด การสื่อสารแบบนี้ สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีส่วนร่วมออกความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆภายในครอบครัว มีลักษณะของความยืดหยุ่นสูง แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วพ่อ แม่จะมีอำนาจมากกว่าลูก แต่ก็เป็นการใช้อำนาจในเรื่องที่จำเป็นและมีความสำคัญกฎระเบียบภายในครอบครัวเป็นสิ่งที่มีการผ่อนผันและยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ มีการแสดงความคิดเห็นได้เถียงกันได้ในทุกประเด็น ผู้ปกครองจะไม่ใช้อำนาจแต่จะใช้วิธีการโน้มน้าวใจสมาชิกภายในบ้านให้กระทำ หรือไม่กระทำสิ่งต่างๆที่ต้องการ ครอบครัวแบบนี้มีการสื่อสารกับบุคคลภายนอกอย่างอิสระ ไม่มีการปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกหรือสื่อต่างๆ

3. แบบปล่อย การสื่อสารแบบนี้ สมาชิกแต่ละคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ กฎระเบียบในครอบครัวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมและตามความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนในครอบครัว สมาชิกแต่ละคนมีอิสระในการวางแผนชีวิตของตน สมาชิกมักติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกเป็นประจำ เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการติดตามข้อมูลสื่อต่างๆได้อย่างเสรี สมาชิกในครอบครัวมักได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกตามความพึงพอใจของตนเอง จึงมักเกิดการทะเลาะขัดแย้งกันได้ง่าย เนื่องจากเด็กที่เติบโตในครอบครัวนี้รู้สึกว่าตนเองถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้ได้รับความรักความเข้าใจจากคนในครอบครัว และเชื่อถือข้อมูลจากบุคคลภายนอกกับสื่อต่างๆ มากกว่าเชื่อคำพูดของคนในครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบไทย ได้แก่

**รูปแบบที่ 4** ของ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2521) แบ่งการเลี้ยงดูลูกของมารดาไทย ออกเป็น 5 แบบ ดังนี้

1. แบบรักการสนับสนุน พ่อแม่แสดงความรักความเอาใจใส่ใกล้ชิด ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับลูก ให้ความสนิทสนมและให้ความช่วยเหลือ
2. แบบใช้เหตุผล พ่อแม่ใช้การส่งเสริม การขัดขวาง และการลงโทษ เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมลูกอย่างเหมาะสม โดยมีการอธิบายเหตุผลของการกระทำ
3. แบบลงโทษทางจิตใจ พ่อแม่ใช้การลงโทษเมื่อลูกกระทำผิดโดยการลงโทษทางจิตใจ เช่น การงดแสดงความรัก
4. แบบควบคุม ผู้ใหญ่ออกคำสั่งให้เด็กทำตาม แล้วคอยดูว่าเด็กทำตามหรือไม่ หากไม่ทำเด็กก็จะถูกลงโทษ
5. แบบให้พึ่งตนเองเร็ว พ่อแม่คอยแนะนำ ฝึกฝนให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ทำให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้เร็วขึ้น

**รูปแบบที่ 5** ของ สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ (2534) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทยจากการศึกษาเชิงมานุษยวิทยา ดังนี้

1. แบบให้อิสระเชิงควบคุม ผู้ใหญ่ให้อิสระกับเด็กในการตัดสินใจเรื่องของตนเองและช่วยเหลือตนเอง เช่น การกินข้าวเอง อาบน้ำเอง โดยผู้ใหญ่จะคอยควบคุมดูแลความปลอดภัยอยู่ห่างๆ
2. แบบควบคุมเชิงละเลย ผู้ใหญ่จะคอยควบคุมการกินอยู่หลับนอนให้อยู่ในสายตาผู้ใหญ่ แต่จะไม่ควบคุมกระบวนการ ดังนั้น พฤติกรรมใดที่ผู้ใหญ่ห้ามแล้วเด็กยังทำ บางครั้งผู้ใหญ่ก็จะปล่อยให้ทำไป
3. แบบยอมรับไม่แสดงออก เมื่อเด็กอายุ 3 ปีขึ้นไป ผู้ใหญ่จะแสดงความรักด้วยการแสดงออกทางกายสัมผัสกอดนอญลง เปลี่ยนไปแสดงออกทางวาจาและการกระทำแทน เมื่อเด็กทำพฤติกรรมผิดมักไม่ได้รับการชมเชย แต่ถ้าทำพฤติกรรมไม่ดีผู้ใหญ่ก็จะดู ว่ากล่าว ตักเตือน
4. แบบเป็นแบบอย่าง เด็กมีโอกาสได้เรียนรู้พฤติกรรมจากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดทั้งด้านบวกและด้านลบ
5. แบบให้เด็กสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เด็กได้เรียนรู้ด้วยการสัมผัสประสบการณ์ในชีวิตประจำวันทั้งจากบุคคลรอบข้าง ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ทางจิตวิญญาณ และทางวัตถุ จากการสังเกต การเล่น การเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ

6. แบบใช้พฤติกรรมทางวาจาอย่างมากและแสดงเหตุผล ผู้ใหญ่มักใช้การบอก ออกคำสั่ง ห้าม เตือน ชมเชย และการดุด่า ในการอบรมเลี้ยงดู

7. แบบใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดู ผู้ใหญ่ใช้อำนาจทั้งทางท่าทางและคำพูด เมื่อเด็กทำให้ไม่พอใจ จะใช้การลงโทษด้วยการดุด่า ตี หรือด่าให้รางวัล โดยการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ขึ้นอยู่กับอารมณ์

8. แบบไม่คงเส้นคงวา การเลี้ยงดูขึ้นกับอารมณ์ถ้าผู้ใหญ่อารมณ์ดีก็จะแสดงพฤติกรรมแบบหนึ่ง อารมณ์ไม่ดีก็เป็นอีกแบบหนึ่ง

9. แบบผู้ดูแลหลายคน เกิดในครอบครัวขยาย นอกจากพ่อแม่แล้ว ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้องในบ้านก็มีส่วนช่วยเลี้ยงดูเด็ก

10. แบบสนองความต้องการของเด็กตามวัยวุฒิภาวะ การเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่จะแปรผันไปตามตัวแปรต่างๆ เช่น วันเด็กพ่อแม่สัมผัสทางกายมากกว่าพูดคุย เด็กชายกับเด็กหญิงถูกเลี้ยงดูต่างกัน พี่คนโตกับน้องคนเล็กถูกเลี้ยงดูต่างกัน เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวจากแนวคิดทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยสามารถประมวลลักษณะพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัวออกมาได้ ดังตารางที่ 2.1

#### ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงพฤติกรรมสื่อสารภายในครอบครัว

ลำดับ	พฤติกรรมสื่อสารในครอบครัว
<b>ลักษณะการสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงในครอบครัว</b>	
1	มีกฎเกณฑ์ ข้อตกลงกับสมาชิกในครอบครัว
2	มีการวางกฎระเบียบเรื่องตารางเวลากิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน
3	บังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อตกลงอย่างเข้มงวด ตอรองไม่ได้
4	บังคับใช้กฎเกณฑ์ข้อตกลงอย่างจริงจัง ตอรองได้ถ้าเหตุผลดีพอ
5	บังคับใช้กฎเกณฑ์ข้อตกลงไม่จริงจัง เปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อต้องการ
<b>บรรยากาศการสื่อสารภายในครอบครัว</b>	
6	เมื่อเกิดความขัดแย้งในครอบครัวญาติผู้ใหญ่ซึ่งมีอำนาจเป็นผู้ตัดสินใจ
7	เมื่อเกิดความขัดแย้งในครอบครัวอาศัยเสียงส่วนใหญ่ในการตัดสินใจ
8	ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเด็ก
9	อนุญาตให้เด็กควบคุมดูแลกิจกรรมของตนเอง
10	ผู้ปกครองกลับกรองข้อมูลข่าวสารจากภายนอกที่เด็กจะได้รับเสมอ
11	ผู้ปกครองใกล้ชิดและแสดงความรักต่อเด็กเสมอ

12	ผู้ปกครองให้เด็กได้เรียนรู้จากบุคคลรอบข้าง สิ่งแวดล้อม จากการสังเกต การเล่น และการเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ
13	ผู้ปกครองให้เด็กหัดช่วยเหลือตนเอง โดยคอยแนะนำอยู่ใกล้ๆ
14	ช่วยกันเลี้ยงดูหลายคน หลายมาตรฐาน
<b>วิธีการที่ผู้ปกครองใช้เพื่อให้เด็กทำตามกฎเกณฑ์</b>	
15	มักใช้เหตุผลและความเป็นจริงอธิบายให้เด็กยอมทำตาม
16	มักใช้การเบี่ยงเบนความสนใจเด็กมากกว่าการใช้เหตุผลพูดคุย
17	มักใช้การบอก ออกคำสั่ง ห้าม เตือน ชมเชย และดูดำ ในการอบรมเลี้ยงดู
18	มักใช้การบีบบังคับให้ยินยอมทำตาม
19	มักใช้การบ่นหรือขออภัยให้เด็กยอมทำตาม
20	มักใช้การเสริมแรงบวกมากกว่าการทำโทษ
21	มักใช้การลงโทษพร้อมอธิบายเหตุผลในการควบคุมพฤติกรรม
22	มักใช้การลงโทษทางจิตใจ เช่น งดแสดงความรัก
23	พฤติกรรมใดที่ห้ามแล้วยังทำ ผู้ปกครองจะปล่อยให้ทำ

ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางข้างต้นเป็นกรอบอ้างอิงในการศึกษาลักษณะการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กก่อนวัยเรียนของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง

## 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน

เด็กก่อนวัยเรียน (อายุไม่เกิน 3 ปี) เป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุกๆด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งหากต้องการปลูกฝังลักษณะนิสัยใดๆ รวมถึงความมีระเบียบวินัยในตัวเด็ก จำเป็นต้องศึกษาพัฒนาการทางด้านต่างๆของเด็กในช่วงวัยนี้เพื่อให้ทราบความพร้อมและวิธีการที่เหมาะสมในการปลูกฝังวินัยแก่เด็ก ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

### 2.2.1. ลักษณะโดยทั่วไปของเด็กก่อนวัยเรียน

#### 2.2.2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย

#### 2.2.3. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

#### 2.2.4. พัฒนาการทางด้านสังคม

## 2.2.5. พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรม

### 2.2.1. ลักษณะโดยทั่วไปของเด็กก่อนวัยเรียน

เด็กในวัยนี้มีความเป็นตัวของตัวเอง อยากทำอะไรต่าง ๆ ด้วยตนเอง อยากมีอิสระเพราะสามารถควบคุมและเคลื่อนไหวร่างกายของตนเองได้มากขึ้น ซึ่งผู้ปกครองควรสนับสนุน พัฒนาการในการช่วยเหลือตนเองของเด็ก เช่น การรับประทานอาหาร ดื่มน้ำ แต่งกาย ถูกระเบ้า เป็นต้น เพราะหากเด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพภายนอก เช่น รับประทานอาหารหกเลอะเทอะ ผมผ้ายุ่งเหยิง เสื้อผ้าเลอะเทอะ ดูสกปรกมอมแมม เป็นต้น (รุ่ง ศรีอัษฎาพร, ระหว่างตีพิมพ์)

อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) จิตแพทย์ชาวออสเตรียเชื่อว่า ช่วงต้นของชีวิตมนุษย์ คือ วัย 1-5 ปี เป็นช่วงวางรากฐานลักษณะนิสัยของบุคคล การเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่ได้รับ ในช่วงวัยนี้จะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ปมเด่น-ด้อย ความสนใจสังคม และแบบแผนการดำเนินชีวิตของทุกคน (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2551)

### 2.2.2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เด็กในช่วงอายุ 0 - 3 ปี เป็นวัยที่มีอัตราพัฒนาการรวดเร็วที่สุด โดยเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 1 ขวบเด็กจะเริ่มเคลื่อนไหวร่างกายได้มากขึ้น บังคับกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ หยิบจับสิ่งของได้คล่องตัวมากขึ้น มีความต้องการช่วยเหลือตนเอง ต้องการทำอะไรต่าง ๆ ด้วยตนเอง อยากมีอิสระ เริ่มเข้าใจภาษาและสามารถสื่อสารความต้องการได้ (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553)

### 2.2.3. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

จากการทดลองของ จอง ปีอาเจต์ (Jean Piaget) เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา พบว่า เด็กทารกเมื่อมีอายุได้ 10 เดือน จะอยู่ในขั้นพัฒนาการแบบลองผิดลองถูกเพื่อดูว่าอะไรจะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากระบวนการความคิด ความเข้าใจในการพัฒนาทางสติปัญญาของมนุษย์ เมื่อเด็กอายุได้ 1 ปี 4 เดือน สามารถจำและแก้ปัญหาได้จากการสังเกต อายุ 1 ปี 6 เดือน สามารถเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและ

อนุมานความสัมพันธ์ของเหตุและผลได้ สามารถเลียนแบบผู้ใหญ่ได้โดยอาศัยความจำคือไม่ต้องมีตัวอย่างตรงหน้า แค่เพียงเคยเห็นว่าผู้ใหญ่ตอบสนองเหตุการณ์แบบนี้ด้วยพฤติกรรมใดก็สามารถทำตามเพราะจำได้ และเด็กอายุ 2-4 ปี อยู่ในขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล (pre-conceptual thought phase) เด็กวัยนี้สามารถเข้าใจภาษาและความหมายของสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับตนเอง สามารถจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ตามการรับรู้ของตนเองในชีวิตจริง มีความเข้าใจแง่เดียวคือเท่าที่มองเห็นโดยตรงด้วยตา ซึ่งธรรมชาติของมนุษย์จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจาก

1. การซึมซาบประสบการณ์ เมื่อได้พบประสบการณ์ใหม่ร่วมกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในตัว หรืออาจกล่าวว่าเป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวตามความสามารถในการรับรู้ของตนเอง
2. การปรับโครงสร้างทางสติปัญญา คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวสิ่งมีชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสภาพการณ์นั้นได้ คือมนุษย์ปรับตัวเองให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่ๆที่ได้รับ

เช่นเดียวกับที่ มาซารุ อิบูกะ ที่เชื่อว่า ความสามารถและอุปนิสัยของเราไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่ถูกสร้างและก่อตัวเป็นรูปร่างในช่วงแรกเกิดถึง 3 ปี ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กเริ่มไปโรงเรียนความแตกต่างระหว่างเด็กหัวดีที่เรียนอะไรก็ง่ายไปหมด กับเด็กหัวทึบที่เรียนอะไรก็ยากไปหมดเกิดขึ้นอย่างชัดเจน เด็กในช่วงแรกเกิดถึง 3 ปีนี้มีศักยภาพในการเรียนรู้อย่างมหาศาล ซึ่งผู้ใหญ่มักคิดไปเองว่าบางอย่างยากไปสำหรับเด็กเล็ก แท้ที่จริงแล้วเด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งหมดและฝึกหัดจนเป็นได้ง่ายกว่าฝึกฝนในตอนโต และไม่ว่าเด็กจะเกิดในเชื้อชาติไหนก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างมากมายได้เหมือนกันหมด(ธีระ สุมิตร,2514)

#### 2.2.4. พัฒนาการทางด้านสังคม

เด็กก่อนวัยเรียน เป็นระยะวางรากฐานลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล ซึ่งหากพิจารณาตาม **ทฤษฎีขั้นตอนการพัฒนาจิตสังคม (Psychosocial Developmental Stage) ของเอริก เอช. แอริคสัน** ได้แบ่งชีวิตมนุษย์ไว้ 8 ขั้นตอน โดยเน้นลักษณะสัมพันธ์ภาพที่บุคคลมีต่อกันและข้อขัดแย้งทางสังคมจิตใจ เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์มีกระบวนการพัฒนา

พฤติกรรมและบุคลิกภาพในรูปแบบต่างๆตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุเป็นลำดับเหมือนขั้นบันได และแต่ละขั้นมีผลกระทบสืบเนื่องกันไป โดยในขั้นนี้จะกล่าวถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในเด็ก ก่อนวัยเรียน คือขั้นความไว้วางใจแย้งกับความสงสัยน้ำใจผู้อื่น และความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายใจและไม่แน่ใจ ดังนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2551)

**ความไว้วางใจแย้งกับความสงสัยน้ำใจผู้อื่น (Trust vs. Mistrust): 0 - 18 เดือน; วัยทารกตอนต้น**

ในขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้ปกครองจะสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในทารกด้วยการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจจนทารกรู้สึกมีความสุข มีความสบายและรู้สึกว่าการนี้ปลอดภัย ก่อให้เกิดความไว้วางใจในตัวผู้ปกครองและบุคคลใกล้ชิดจนพัฒนาไปสู่การไว้วางใจตนเองและผู้อื่น โดยหากทารกได้รับการตอบสนองที่มากเกินไปตลอดเวลาจนล้นเหลือจะเติบโตเป็นคนที่ไม่ไว้วางใจผู้อื่นง่ายเกินไป หรือหากไม่ได้รับการตอบสนองจนถึงขีดสุดจะกลายเป็นคนหวาดระแวงง่าย การพัฒนาที่ดีจะทำให้ทารกเติบโตขึ้นอย่างสามารถรักษาสมดุลระหว่างความไว้วางใจกับความระแวงสงสัยในน้ำใจผู้อื่นได้ ซึ่งความไว้วางใจในตัวผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาในขั้นต่อไป

**ความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Shame and Doubt): 18 เดือน – 3 ปี; วัยทารกตอนปลาย**

ในขั้นนี้ทารกสามารถควบคุมตนเองในการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสต่างๆได้มากขึ้น มีความอยากรู้อยากเห็นและพยายามจะทำอะไรด้วยตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ผู้ปกครองจะต้องช่วยให้เขาพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองโดยเปิดโอกาสให้เขาลองทำสิ่งที่เขาต้องการ แต่ถ้าหากปล่อยให้ทำตามใจมากเกินไปทารกจะมีความเป็นตัวของตัวเองมากจนเข้ากับคนอื่นได้ยาก ไม่เคารพกฎระเบียบของสังคม ต่อต้านสังคม แต่หากถูกควบคุมมากเกินไปจะเกิดเป็นความรู้สึกละอายใจและไม่แน่ใจตนเอง ซึ่งจะกลายเป็นบุคลิกภาพที่ชอบทำอะไรหลบๆ ซ่อนๆ ชอบพูดปิดความพอดีคือพัฒนานิสัยให้รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ยังคงมีความเป็นตัวของตัวเองในระดับพอเหมาะ และมีความเชื่อมั่นในการทำสิ่งต่างๆรวมถึงสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่าจะทำอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ



พัฒนาการทั้งสองขั้นข้างต้นมีความต่อเนื่องกันและเกิดขึ้นในช่วงก่อนวัยเรียน เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาความไว้วางใจในตัวผู้ปกครองก่อนขั้นต่อมาผู้ปกครองจึงจะสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาการควบคุมตนเองและเคารพกฎระเบียบของสังคมได้

เมื่อพิจารณาพัฒนาการด้านสังคมตาม **ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเซียร์ส (Sears' Social Learning Theory)** รอเบิร์ต ริชาร์ดสัน เซียร์ส (Robert Richardson Sears) อธิบายว่าการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามความคาดหวังของสังคมที่มีต่อเด็กในแต่ละวัย แบ่งได้เป็น 3 ระยะเวลาใหญ่ๆ ดังนี้ (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553)

**ระยะที่ 1** พฤติกรรมเบื้องต้น (0 – 16 เดือน) คือความต้องการพื้นฐานและการเรียนรู้ระยะต้นของทารก

ระยะนี้พฤติกรรมของทารกเป็นไปเพื่อลดแรงขับปฐมภูมิ เช่น ร้องไห้เพราะต้องการอาหาร มาลดความหิว หรือต้องการขบถ่าย เป็นต้น โดยแรงขับทางสังคมยังไม่มีผลต่อเด็ก เด็กใช้การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก และค่อยๆ เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลลัพธ์ เช่น ร้องไห้เบาๆแม่จะน่านมมาให้ช้า ถ้าร้องดังๆแม่จะน่านมมาให้เร็ว อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นปฏิกริยาลูกใช้ (dyadic interaction) คือเด็กเรียนรู้วิธีที่จะควบคุมแม่ในขณะที่เดียวกันก็ถูกควบคุมพฤติกรรมจากการเลือกตอบสนองของพ่อแม่ด้วย เมื่อนานเข้าเด็กจะใช้พฤติกรรมเพียงบางอย่างที่เหมาะสม การตอบสนองต่อแรงขับจะสัมพันธ์กับลักษณะของแม่ ขณะที่ทำที่ความรู้สึกจะสัมพันธ์กับความช่วยเหลือ พัฒนาการในขั้นนี้จึงเป็นการเชื่อมโยงความปรารถนาอาหาร และความอบอุ่นจากแม่

นอกจากนี้ เซียร์สยังพบว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น เพศ ลำดับการเกิด ตำแหน่งทางสังคม การศึกษาของพ่อแม่ มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก

**ระยะที่ 2** ระบบสิ่งเร้าจากสังคมระยะแรก (1.5 ปี – 6 ปี) เรียนรู้โดยครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

ระยะนี้แรงขับปฐมภูมียังเป็นตัวจูงใจสำคัญให้เด็กแสดงพฤติกรรม แต่เด็กจะเริ่มได้รับแรงขับทุติยภูมิคือแรงเสริมการเรียนรู้ทางสังคม เมื่อได้รับน่านเข้าก็กลายเป็นแรงจูงใจสำคัญ เว้นแต่สิ่งแวดล้อมทางสังคมล้มเหลวในการให้แรงขับ เช่น ความหิวของเด็กไม่ขึ้นกับการบีบตัวของกระเพาะแต่ขึ้นกับการเปิดตู้เย็นของแม่ ช่วงแรกแม่อังคยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมแรง แม่จะ

เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและวางมาตรฐานในการกระทำให้แก่เด็ก ถ้าแม่ทำสำเร็จเด็กจะแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กถึงวุฒิภาวะและมีการตอบสนองที่มีเหตุผล

ในระยะนี้พ่อแม่จะเริ่มควบคุมและลงโทษ การลงโทษในความหมายของเซียร์ส คือการงดให้รางวัล ซึ่งไม่ได้ทำให้เด็กหยุดพฤติกรรมแต่เป็นการแสดงให้เด็กรู้ว่าการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นที่พอใจของพ่อแม่ อย่างไรก็ตามในเด็กเล็กจะไม่สามารถเชื่อมโยงการลงโทษกับการกระทำของตนได้เด็กจะมองเห็นการลงโทษเป็นการแสดงออกถึงความโกรธของพ่อแม่ ดังนั้นในการลงโทษจะต้องมีการแนะนำให้เด็กรู้ว่าต้องการให้เด็กแสดงพฤติกรรมอย่างไรแทน

ระยะที่ 3 ระบบสิ่งเร้าจากสังคมระยะหลัง (5 ปีขึ้นไป) การเรียนรู้จากสังคมภายนอกครอบครัว

ระยะนี้เด็กจะอยู่ในวัยไปโรงเรียน ต้องปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก ได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผล เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนครูจะเป็นแหล่งพึ่งพาใหม่แหล่งแรกสำหรับเด็ก และถ้าหากลักษณะการพึ่งพาของเด็กเป็นแบบหาคนสนใจหาความรักเด็กจะชอบเข้ากลุ่มเพื่อน ถ้าเป็นการพึ่งพาแบบเรียกร้องความสนใจเด็กจะแสดงความก้าวร้าวกับเพื่อน ซึ่งลักษณะการแสดงออกนั้นจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพเด็กต่อไป ระยะนี้เด็กต้องการอิสระในการควบคุมตนเอง แสดงพฤติกรรมและบทบาททางเพศเลียนแบบผู้ใหญ่เพศเดียวกันที่ใกล้ชิดซึ่งถ้าพ่อแม่ไม่ให้ความใกล้ชิดกับเด็ก เด็กจะหันไปเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนแทน

จากแนวคิดของเซียร์ส พบว่าตั้งแต่ระยะที่ 1 การเลือกตอบสนองของพ่อแม่ผู้ปกครองต่อการร้องขอของเด็กเป็นการควบคุมพฤติกรรมของลูกได้ในเบื้องต้น เด็กเรียนรู้ว่าทำอะไรแล้วได้ผลอย่างไรตอบแทน เมื่อเข้าสู่ระยะที่ 2 เด็กู้ภาษามากขึ้น เคลื่อนไหวควบคุมกล้ามเนื้อได้มากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถตั้งกฎเกณฑ์ ข้อตกลงต่างๆ เพื่อฝึกความมีระเบียบวินัยให้แก่ลูกได้อย่างเต็มที่ในช่วงนี้

### 2.2.5. พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรม

พัฒนาการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียนตามแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เชื่อว่าเด็กจะพัฒนารอบของคุณธรรมจริยธรรมในขั้นตอนของการเลียนแบบพฤติกรรมและบทบาททางเพศจากผู้ใหญ่ใกล้ชิดที่มีเพศเดียวกับเด็ก (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2551)

ด้านทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพือาเจต์ เชื่อว่า เด็กในวัย 2-5 ปี จะยึดกฎเกณฑ์จากบิดามารดาและผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อเด็กในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน เด็กยึดความดีความไม่ดีในลักษณะตายตัว คือตัดสินความดีไม่ดีจากปริมาณความเสียหายที่เกิดขึ้น และการถูกทำโทษโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลของการกระทำ

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการปลูกฝังวินัยในเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นหนึ่งในเรื่องของการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

## 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างวินัยและการสื่อสารเพื่อสร้างวินัย

ในการศึกษา “กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน” มีเรื่องของวินัยเป็นหัวใจสำคัญ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ ดังนี้

### 2.3.1. ความหมายของวินัย

### 2.3.2. ประเภทของวินัย

### 2.3.3. การสื่อสารเพื่อสร้างวินัย

### 2.3.4. ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 2.3.1. ความหมายของวินัย

“วินัย” (Discipline) ในทางวิชาการได้มีการให้ความหมายไว้ ดังนี้

“วินัย” ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง การอยู่ในระเบียบและข้อบังคับ หรือการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่สังคมยอมรับว่า ดี เหมาะสม

“วินัย” ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ

วัชรวิ ฤทธิธรรม (2528) ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านจิตวิทยาแนะแนวให้คำปรึกษา และผู้เขียนหนังสือ 60 ทักษะการปลูกฝังวินัย ให้คำจำกัดความ “วินัย” ว่าหมายถึงการเจริญเติบโตของจิตใจ ด้านการนำตนด้วยตน บังคับตน พิจารณาว่าพฤติกรรมใดควรหรือไม่ควรปฏิบัติโดยไม่ต้องอาศัยอิทธิพลจากภายนอกหรือกฎต่างๆมาบังคับ ซึ่งจะต้องปลูกฝังให้ติดอยู่ในใจของเยาวชนโดยการ

สอนด้วยความรัก ความเมตตา อีกทั้งผู้ปกครองและครูจะต้องได้รับการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่สำคัญ คือ การสร้างสัมพันธภาพทางบวก ทักษะการแนะแนว และทักษะการปกครอง

นิตดา หงษ์วิวัฒน์ (2541) ให้นิยามว่า วินัย คือ ฐานรากของการอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความเป็นระเบียบขึ้นในสังคม สร้างบทบาทหน้าที่ในสังคมให้สอดคล้องประสานกัน วินัยจึงสร้างคนให้เป็นคน, สร้างคนให้มีความรับผิดชอบ มีความอดทน และเป็นฐานแห่งการพัฒนาเด็กที่แน่นแฟ้น มั่นคง

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2542) ให้ความหมาย การฝึกวินัย ว่าเป็นการฝึกให้เด็กควบคุมความต้องการหรือแรงผลักดันในตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมและแสดงออกมาอย่างเหมาะสม ซึ่งเด็กควรได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่

พระธรรมปิฎก (2543) ให้ความหมายของคำว่า “วินัย” เอาไว้ว่า หมายถึงการจัดระบบระเบียบของชีวิตและสังคมมนุษย์ เพื่อให้ชีวิตและกิจการงานดำเนินไปได้ด้วยดี นำไปสู่จุดหมายที่พึงปรารถนาตามต้องการ

นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2545) ให้นิยามว่า วินัย มีความหมายโดยกว้างที่คล้ายคลึงกับ คุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรม และมีส่วนที่สัมพันธ์กัน คือ เป็นความดีพื้นฐานที่สังคมกำหนดเกณฑ์ หรือ มาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของบุคคลว่า ควรและไม่ควร เป็นพัฒนาการด้านจิตใจที่เจริญเติบโตมีพลังเข้มแข็ง เชื่อมมั่นในตนเอง เชื่อมมั่นในความดีงาม นำตนด้วยตน ประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานพื้นฐานของสังคมด้วยความเข้าใจผลดีของการมีวินัยที่จะเกิดกับตนเองและส่วนรวม

สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้นิยาม “วินัย” ว่าเป็นความดี กฏเกณฑ์ ข้อตกลง ที่ผู้ปกครองกำหนดให้เด็กก่อนวัยเรียนในปกครองปฏิบัติตาม ส่วนเนื้อหาและประเภทของวินัยนั้นผู้วิจัยมีได้เจาะจงในที่นี้ และต้องการศึกษาเนื้อหาวินัยที่ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียน

### 2.3.2. ประเภทของวินัย

“วินัย” หรือ กฏเกณฑ์ ข้อตกลง ที่สังคมทำร่วมกันนั้นจำเป็นต้องมีเนื้อหารายละเอียดในกฏเกณฑ์ ข้อตกลงนั้นๆ ซึ่งแบ่งได้หลากหลายประเภท ดังนี้

คูมาพร ตรังคสมบัติ (2542) ได้แบ่งประเภทของวินัยออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ วินัยเกี่ยวกับความประพฤติทั่วไป วินัยเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน วินัยเกี่ยวกับการเรียน วินัยเกี่ยวกับการทำงาน วินัยเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง

ธิติมา จักรเพชร (2544) แบ่งประเภทของวินัยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วินัยเกี่ยวกับตนเอง วินัยเกี่ยวกับส่วนรวมหรือหมู่คณะ

สถิตาพร คำสวด (2546) แบ่งวินัยออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ วินัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบ วินัยเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง วินัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ วินัยเกี่ยวกับความอดทน วินัยเกี่ยวกับความซื่อสัตย์

นฤมล เนียมหอม (2549) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Gordon และ Browne เกี่ยวกับสิ่งที่เด็กก่อนวัยเรียนต้องเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นเส้นทางนำไปสู่การเป็นเด็กที่มีวินัยในตนเอง หรือ Road to self-discipline ได้แก่ วินัยเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง วินัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะตระหนักถึงความ เป็นตนเองและเชื่อมั่นในตนเอง วินัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะฟังตนเอง วินัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะร่วมมือ วินัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะร่วมรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น วินัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา วินัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะพัฒนาความรู้สึกทางศีลธรรม

จากแนวคิดเกี่ยวกับประเภทวินัยข้างต้นผู้วิจัยจัดจำแนกประเภทของวินัยเป็นกลุ่มใหญ่ๆ เพื่อใช้เป็นกรอบในงานวิจัยนี้ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. วินัยเกี่ยวกับตัวเอง หมายถึง สามารถจัดการพฤติกรรมของตนเอง เช่น ความสามารถในการช่วยเหลือดูแลตนเอง กิจวัตรประจำวัน การดูแลของส่วนตัว
2. วินัยเกี่ยวกับสังคม หมายถึง สามารถปฏิบัติตามกฎกติกา มารยาทสังคม สามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

เมื่อพิจารณาความหมายและประเภทของวินัยไปแล้ว สิ่งสำคัญสำหรับงานวิจัยนี้คือวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยอันเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษา

### 2.3.3. การสื่อสารเพื่อสร้างวินัย

การพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยในเด็กนั้นต้องเริ่มทำตั้งแต่ก่อนวัยเรียน เพื่อให้บุคลิกภาพที่มีระเบียบแบบแผน มีวินัยในตนเองเกิดขึ้นและฝังอยู่ในตัวบุคคล ดังที่ ชัยยง พรหมวงศ์ (อ้างถึงในโรงพยาบาลเด็ก, 2525) ถอดความจากบทประพันธ์ของ Dorothy Law Nolte (Children learn what they live) ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพฤติกรรมในตัวบุคคลโดยการหล่อหลอมเด็กด้วยสิ่งแวดล้อม ดังนี้

หากอยู่กับคำวิจารณ์การตำหนิ	เด็กจะรู้สึกประณามการหยามหยัน
หากเผชิญความก้าวร้าวไม่เว้นวัน	เด็กจะหันมาต่อกรไม่อ่อนใจ
หากเด็กถูกถากถางอย่างเยาะเย้ย	จะใจเสาะเพาะความอายเป็นนิสัย
หากได้รับความอิจฉาระอาใจ	จะหวั่นไหวในสิ่งผิดนิจันรันดร์
หากเด็กพบขันธ์ธรรมของผู้ใหญ่	จะฝึกใจให้อดทนไม่หุนหัน
หากกระตุ้นให้กล้าสู้รู้ฝ่าฟัน	จะเชื่อมั่นไม่พรั่นพริ้งซึ่งผองภัย
หากได้รับรางวัลคำสรรเสริญ	จะจำเริญความชื่นชอบชอบคุณได้
หากได้รับความเป็นธรรมจ้่าหทัย	คงมีใจยุติธรรมหนุนนำทาง
หากได้รับความอบอุ่นหนุนดวงจิต	ก็คงคิดศรัทธาต่อชีวิตบ้าง
หากผู้ใหญ่ยอมสัดับรับชี้ทาง	เด็กคงสร้างความชื่นชอบมอบแก้ใจ
หากผู้ใหญ่เปิดใจรับนับเป็นมิตร	แม้เหนื่อยนิดคงพบรักในโลกได้
โปรดมาช่วยสร้างสรรค้อันอำไพ	น้อมนำใจเยาวชนเป็นคนดี

จากกลอนข้างต้นจะเห็นว่าหากเด็กเติบโตมาพร้อมกับการถูกวิจารณ์ถูกตำหนิตลอดเวลา เด็กก็เรียนรู้ที่จะตำหนิผู้อื่นตลอดเวลา หากเด็กโตมาด้วยความก้าวร้าวเขาก็จะมีนิสัยก้าวร้าว หากเด็กโตมากับการเยาะเย้ยถากถาง เด็กจะขี้อายใจเสาะ หากโตมาด้วยความอิจฉาริษยา เด็กจะกลัวที่จะทำผิดตลอดเวลา แต่หากเด็กพบผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างที่ดี เด็กก็จะเจริญรอยตาม เช่น ผู้ใหญ่มีความอดทนอดกลั้น เด็กก็เรียนรู้ที่จะอดทนอดกลั้น หากสอนให้กล้าหาญ ก็จะเป็นเด็กมีความเชื่อมั่น ถ้าหากผู้ใหญ่ให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กก็จะเติบโตอย่างมีความสุขในโลก เป็นการแสดงแนวคิดที่ว่าหากเด็กเติบโตมากับสิ่งใดก็จะซึมซับสิ่งนั้น

ด้าน ไตจิ อาเคะฮาชิ (2554) ได้แนะนำวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยในเด็กไว้ดังนี้ เด็กในช่วงวัยแรกเกิด- 1 ปี ยังไม่สามารถเข้าใจเหตุผลได้ พ่อแม่ตอบสนองความต้องการของลูกเพื่อสร้างการรู้คุณค่าของตนเอง ความไว้วางใจและความผูกพัน เมื่อเด็กอายุ 1-2 ปี เริ่มเข้าใจคำพูด

คำชี้แนะของพ่อแม่ แต่ยังไม่สามารถทำตามได้ทั้งหมด พ่อแม่ควรส่งเสริมลูก เช่น หากเด็กอยาก ตักข้าวทานเองควรปล่อยให้ลองทำ ขณะที่พ่อแม่คอยดูแลอยู่ใกล้ๆ เมื่ออายุ 2-3 ปี เด็กเข้าใจสิ่งที่ คนอื่นพูดและสามารถถ่ายทอดความคิดของตนเองได้มากขึ้น พ่อแม่ต้องให้คำอธิบายเหตุผลว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดเพราะเหตุใด ถึงขั้นตอนนี้เด็กจะเข้าหาพ่อแม่เพื่อปรึกษาปัญหาที่มีระหว่างเพื่อน หรือพี่น้อง หรือจะเชื่อฟังและอยากปฏิบัติตามความคาดหวังของพ่อแม่มากแค่ไหนขึ้นอยู่กับช่วงวัยก่อนหน้านี้นี้ว่าพ่อแม่ได้สร้างความไว้วางใจและความผูกพันในตัวเด็กมากแค่ไหนเมื่อเด็กโตกว่านี้ จะเริ่มเข้าโรงเรียนและจะต้องปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน เมื่อทำผิดควรให้เด็กได้คิดเองว่าเพราะเหตุใดมีอะไรที่ไม่ถูกต้อง

ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยตามแนวคิดของโดจคือ เมื่อแรกเกิดพ่อแม่ตอบสนองความต้องการของลูกอย่างเต็มที่จนเมื่อเข้าขวบปีแรก เริ่มปล่อยให้เขาลองช่วยเหลือตนเองโดยคอยดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่ออายุ 2-3 ปีพ่อแม่ควรเริ่มอธิบายเหตุผลของการกระทำที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมเพื่อให้เด็กสามารถพิจารณาสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำได้เองเมื่อเริ่มเข้าโรงเรียน

ด้าน ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540) แนะนำการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยไว้ว่า เด็กก่อนวัยเรียน เป็นช่วงที่ควรฝึกให้เด็กรู้จักเคารพกฎเกณฑ์ต่างๆซึ่งจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในภายหน้า พ่อแม่ผู้อบรมและบุคคลในบ้านต้องเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กและกฎระเบียบวินัยต่างๆต้องมีความสม่ำเสมอไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยจนเด็กสับสน นักจิตวิทยาเชื่อว่า การฝึกเด็กให้ซับซ้อนเป็นเวลาและถูกสถานที่เป็นวิธีการหนึ่งในการฝึกให้เด็กรู้จักเคารพกฎระเบียบวินัย แต่ยังไม่ควรเคร่งครัดเกินไปต้องคำนึงถึงความพร้อมทางด้านอวัยวะต่างๆของร่างกายด้วย อย่างไรก็ตาม การฝึกวินัย ต้องทำสืบเนื่องไปโดยเริ่มตั้งแต่ช่วงวัยทารกถึงวัยเด็กตอนต้นซึ่งเป็นช่วงสำคัญในการวางรากฐาน พัฒนาการในด้านนี้

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2542) กล่าวไว้ว่า พ่อแม่อาจกลัวว่าการควบคุมจะทำให้เด็กไม่เป็น ตัวของตัวเอง ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งไม่เป็นความจริง เด็กต้องการให้ผู้ใหญ่ช่วยควบคุมเขาให้อยู่ในวินัย การสื่อสารเพื่อฝึกวินัยให้เขาจึงไม่ใช่การลงโทษแต่เป็นการช่วยให้เด็กอยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องด้วยการใช้วิธีการควบคุมที่มีเหตุผลและเท่าที่จำเป็น ขวบปีแรก เป็นช่วงที่ต้องสร้างความผูกพันกับเด็กและการฝึกวินัยจะเริ่มมีความสำคัญเมื่อเด็กอายุ 2-3 ปี

เพราะเริ่มเคลื่อนไหวได้มากต้องเริ่มให้ฝึกวินัยในชีวิตประจำวันด้วยคำสั่งสั้นๆง่ายๆเนื่องจากเด็กวัยนี้ยังไม่เข้าใจภาษามากนักและยังไม่เข้าใจเหตุผล

พรอนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2553) กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยให้แก่เด็กโดยตรงนั่นคือ **ทฤษฎีการพัฒนาตนของออสซูเบล** เดวิด พี ออสซูเบล กล่าวว่าเด็กในช่วงแรกเกิดถึงประมาณ 2 ปีจะรู้สึกว่าการตนมีอำนาจมากและเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง เมื่อถึงช่วงอายุ 2-4 ปี จะเข้าสู่ขั้นการลดความเป็นตน (The Ego devaluation crisis) เพราะเริ่มทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเองได้บ้าง พ่อแม่จะเริ่มให้ความช่วยเหลือน้อยลง และมีการสื่อสารความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กทำตาม เช่น หย่านม ควบคุมการขับถ่าย พัฒนานิสัยการกิน พ่อแม่ยอมให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยลง ทำให้การรับรู้ของเด็กที่มีตั้งแต่ในวัยทารกเปลี่ยนไป เด็กต้องปรับตัวอย่างไม่เต็มใจเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ ความรู้สึกของเด็กแปรปรวนและต้องการการพึ่งพา เด็กต้องการเครื่องส่งเสริมกำลังใจให้เลิกทำพฤติกรรมตามใจตนเอง

ดังนั้นจากแนวคิดของออสซูเบล ผู้ปกครองจะต้องใช้วิธีค่อยๆลดความช่วยเหลือเมื่อเด็กเคลื่อนไหวได้มากขึ้น และเริ่มการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยให้เด็กทำตามกฎระเบียบของครอบครัว ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้เขารับรู้ว่าเขาเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับและมีคุณค่าในตนเองเพื่อให้เด็กมีอารมณ์ที่มั่นคง เขาจะได้รับรู้สถานะภาพของตนเองอย่างถูกต้อง และเลือกรับความช่วยเหลือจากคนอื่นเท่าที่จำเป็น

ส่วนอีกทฤษฎีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้สร้างวินัยแก่เด็กก่อนวัยเรียนได้คือ **ทฤษฎีการควบคุมพฤติกรรมของสกินเนอร์ (Theory of Behavior Modification)** เบอร์ริส เฟรเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) กล่าวว่าพฤติกรรมของเด็กเกิดจากการวางเงื่อนไขพฤติกรรม และพัฒนาการทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ

#### แนวคิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning)

การกระทำ (Operant) หรือพฤติกรรมทุกอย่างทำให้เกิดผลกรรม (consequence หรือ effect) อย่างใดอย่างหนึ่ง สกินเนอร์มีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์ควรมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข มีพฤติกรรมดี และมีประสิทธิผล ผลกรรมบางอย่างเป็นความสัมพันธ์โดยธรรมชาติ เช่น ถูกตีก็เจ็บกาย เป็นต้น แต่ความสัมพันธ์บางอย่างก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ขับรถฝ่าไฟแดง-ถูกตำรวจจับ เป็นต้น หลักของการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ คือ เมื่อคนแสดงพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นอีกบ่อยครั้ง แต่ถ้าพฤติกรรมใดที่ทำแล้วได้รับผลกรรม



ไม่น่าพึงพอใจพฤติกรรมนั้นจะลดลงหรือหายไป ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้สื่อสารเพื่อปลูกฝังวินัยในเด็กก่อนวัยเรียนได้ ประเภทของผลกรรม ผลกรรมที่ทำให้พอใจ เรียกว่าการเสริมแรง (reinforcement) ที่ทำให้ไม่พอใจ เรียกว่าการลงโทษ (punishment) พฤติกรรมของคนจึงถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขของการเสริมแรงและเงื่อนไขของการลงโทษ

โดยสรุปแล้วการสื่อสารเพื่อควบคุมพฤติกรรมตามแนวคิดของสกินเนอร์มีอยู่ 4 อย่างคือ

1. การเสริมแรงทางบวก (positive reinforcement) คือ การให้รางวัลเมื่อแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ เพื่อให้แสดงพฤติกรรมนั้นอีก เช่น การชมเชยเมื่อเด็กกินข้าวเองได้หมดจาน การให้สติ๊กเกอร์เมื่อเด็กช่วยรดน้ำต้นไม้
2. การเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) คือ การเอาสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาออกไปเมื่อแสดงพฤติกรรมพึงประสงค์ เพื่อให้แสดงพฤติกรรมนั้นอีก เช่น แม่บ่นซ้ำแล้วซ้ำอีกเพื่อให้ลูกกินผัก ลูกยอมกินผักเพื่อที่จะไม่ต้องถูกแม่บ่นเรื่องนี้อีก
3. การลงโทษทางบวก (positive punishment) คือ การได้รับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อให้หยุดแสดงพฤติกรรมนั้น เช่น ถูกตีเมื่อเกเร
4. การลงโทษทางลบ (negative punishment) คือ การเอาสิ่งที่เป็นรางวัลออกไปเพื่อให้หยุดแสดงพฤติกรรมนั้น เช่น ตัดค่าขนมเมื่อเด็กเกเร

#### 2.3.4 ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวินัยหรือการสร้างวินัยที่ผ่านมามีเกิดขึ้นมากมายในไทย แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจเกี่ยวกับปัญหาวินัยของคนไทยในแวดวงวิชาการ

พวงทิพย์ วีระณรงค์ (2529) ศึกษาสภาพและวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวทางวินัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามคำรายงานของครู ผู้ปกครองและตัวนักเรียนเอง พบว่างานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาปัญหาวินัยอยู่ในสามขอบเขตคือ เรื่องระเบียบการแต่งกาย ระเบียบความประพฤติ และระเบียบในชั้นเรียน โดยมีวิธีการแก้ไข คือ ใช้การทำโทษด้วยวาจาในการทำผิดวินัยเรื่องการแต่งกายและระเบียบในชั้นเรียน วิธีการทำโทษอื่นๆที่มีการใช้ ได้แก่ ตัดคะแนน เชิญผู้ปกครอง ทำโทษทางกาย ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์บน พักการเรียน ให้ออก และคัดชื่อออก

งานวิจัยข้างต้นทำการศึกษาในกลุ่มเด็กมัธยม ในบริบทโรงเรียนซึ่งเน้นวินัยใน 3 เรื่องใช้การลงโทษเชิงบวก ได้แก่ ทำโทษด้วยวาจา เชิญผู้ปกครอง ทำโทษทางกาย ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์บน และการลงโทษเชิงลบ ได้แก่ ตัดคะแนน พักการเรียน ให้ออก และคัดชื่อออก

บุญณดา มุ่ยเผือก (2544) ศึกษาการส่งเสริมวินัยให้กับเด็กวัยอนุบาลของผู้ปกครองในชุมชนเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 4 ด้าน คือ ด้านการเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง ด้านการฝึกให้เด็กปฏิบัติ ด้านการกระตุ้นและการเสริมแรง ด้านการจัดสภาพแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองของเด็กอนุบาลอายุ 4-6 ปี ศึกษาวินัยในเรื่องของ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า ด้านการเป็นแบบอย่างของผู้ปกครอง ด้านการฝึกปฏิบัติให้เด็ก ด้านการกระตุ้นเสริมแรง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนการจัดสภาพแวดล้อม พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ปฏิบัติมากที่สุด เช่น การจัดการเครื่องใช้ภายในบ้าน และในบริเวณบ้านอย่างเป็นระเบียบ รวมถึงมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองในชุมชนเกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัยของบุตรหลานในวัยอนุบาล โดยพบเนื้อหาวินัยที่สอนเด็กอนุบาล 4 เรื่อง จึงได้มีความพยายามในการสร้างวินัยให้แก่เด็กโดยใช้ทั้งการกระตุ้นเสริมแรง เป็นตัวอย่างที่ดี และจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างวินัย

สฤติดาพร คำสด (2546) ศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แบ่งวินัยออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความอดทน และความซื่อสัตย์ ซึ่งพบว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน กับ การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน วินัย 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้นำ ความอดทน และความซื่อสัตย์ แตกต่างกันไปด้วย และนิสิตที่ลงเรียนในสาขาวิชาที่แตกต่างกันกับ มีการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตที่แตกต่างกัน พบว่า วินัยทั้ง 5 ด้านก็มีความแตกต่างกัน พบว่างานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาวินัยในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีประเภทของวินัยที่เพิ่มขึ้นมาจากระดับมัธยมและอนุบาลจากงานวิจัยก่อนหน้า นั่นคือเรื่อง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ และความอดทน และพบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันทำให้คุณลักษณะความมีวินัยของบุคคลแตกต่างกันไปด้วย

นฤมล เนียมหอม (2549) ศึกษาพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย (อนุบาล 1-2 ประมาณ 4-5 ขวบ) ในวินัย 4 ด้าน ได้แก่ ความอดทนอด

กลับ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และมารยาททางสังคม โดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน โดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ สร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจเหมือนเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้ความรู้ชัดเจน ช่วยครูสร้างการเรียนรู้ เช่น สะท้อนความคิดครูผ่านการเขียน งานวิจัยนี้ศึกษาวิจัยในเด็กปฐมวัยซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของผู้วิจัยโดยมีการสอนเรื่อง ความอดทน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และมารยาททางสังคม

วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ (2549) งานวิจัยชิ้นนี้พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กชั้น ป.5 ตามแนวทางไตรสิกขา โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับควมมีวินัยในตนเองของนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนตามการรับรู้ของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t ในระยะเวลาการทดลอง 7 วัน นักเรียน 20 คน โดยโปรแกรมการฝึกอบรมใช้หลักการเจริญสติฝึกการควบคุมกาย วาจา ใจ และการสร้างประสบการณ์ฝึกคิดตามหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นพื้นฐานในการฝึกอบรม ตามองค์ประกอบ 3 อย่างคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วน “วินัย” ในงานการศึกษานี้คือด้านความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น ความตรงต่อเวลา และความซื่อสัตย์ ผลที่ได้คือ หลังเข้าโปรแกรมอบรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนสูงกว่าก่อนเข้าอบรม และค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนตามการรับรู้ของครูก็มีค่าสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรม งานวิจัยนี้เป็นตัวอย่างการนำแนวคิดจากหลักศาสนา มาใช้ในการฝึกวินัยแก่เด็กประถมปลาย ในเรื่องความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิผู้อื่น การตรงต่อเวลา และความซื่อสัตย์ ซึ่งพบว่าใช้ได้ผล

กาญจนา พวงจิตต์ (2550) ศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมวินัยให้แก่เด็กนักเรียนโรงเรียนมัธยมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุของการขาดวินัยของนักเรียนมาจากตัวนักเรียนเอง เพื่อน ครอบครัว ครู และสภาพแวดล้อม วิธีการแก้ไขและส่งเสริมวินัยคือ ต้องอาศัยครูผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมมือกัน ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีในการเรียนการสอน ครูและผู้ปกครองช่วยกันเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดเข้มงวดกวดขัน มีบทลงโทษที่ชัดเจนเด็ดขาด และเป็นตัวอย่างที่ดี นักเรียนต้องรู้จักแบ่งเวลา รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง เมื่อมีปัญหาปรึกษาผู้ปกครองและครู เลียนแบบตัวอย่างที่ดี และเลือกคบเพื่อนที่ดี และทั้งผู้ปกครองและครูเห็นว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมวินัยเน้นวัฒนธรรมไทย ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้เหตุผล และ

จัดสรรหน้าที่การงานของครูให้ครูสามารถติดตามพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างเคร่งครัด งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหาวินัยในนักเรียนระดับมัธยมซึ่งสภาพปัญหาที่พบในงานวิจัยนั้นอาจถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่เยาว์วัย คือไม่ได้รับการปลูกฝังความมีระเบียบวินัยตั้งแต่เล็กจนกลายเป็นความเคยชินที่จะไม่ประพฤติอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์

พรชูลี ลังกา (2551) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรม SECI ของมหาวิทยาลัยอีสโตซูบาชิ ประเทศญี่ปุ่น ในการให้การศึกษสำหรับผู้ปกครองในการสร้างวินัยในตนเองให้เด็กอนุบาล 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง การพึ่งตนเอง และการปฏิบัติตามข้อตกลง โดย SECI นั้นเป็นการที่บุคคลเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน มีองค์ประกอบคือ Socialization การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ Externalization การสกัดความรู้จากบุคคลออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร Combination การรวบรวมและจัดระบบองค์ความรู้ออกมาเป็นหนังสือ ตำรา หรือคู่มือ Internalization การนำความรู้ที่เรียนมาใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในชีวิตรประจำวันจนทำให้เป็นความรู้โดยนัยขึ้นมาในตัวบุคคล พบว่าวิธีนี้สามารถทำให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องการสร้างวินัยให้เด็กอนุบาลสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าการจะสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสร้างวินัยแก่ผู้ปกครองจะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเพื่อสกัดเอาองค์ความรู้ออกมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและนำไปลงใช้จริงในชีวิตประจำวันจึงจะเกิดความเข้าใจอย่างดี งานวิจัยนี้ศึกษาในเด็กอนุบาลสนใจวินัยเรื่อง ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง การพึ่งตนเอง และการปฏิบัติตามข้อตกลง และการพบเจอแลกเปลี่ยนพูดคุยกันของผู้ปกครองทำให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสร้างวินัยแก่เด็กได้มากยิ่งขึ้น

น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ (2551) ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพฤติกรรมการมีวินัยอย่างต่อเนื่องให้แก่นักเรียนชั้น ป.1 โดยความร่วมมือของครูกับผู้ปกครอง โดยมีวิธีการ คือ

- การแสดงความรักและความสนใจ เช่น ชื่นชมเมื่อเด็กรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน อย่างการทานข้าว เล่นเกม อ่านหนังสือ ใช้การสัมผัส กอด หอม บอกรักลูก
- การยอมรับความแตกต่างของระดับความสามารถและความต้องการ โดยฝึกกระตุ้นให้เด็กรับผิดชอบตนเอง เช่น การทานข้าว อาบน้ำแต่งตัว จัดตารางเรียน พ่อแม่คอยดูอยู่ห่างๆ ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกและตัดสินใจทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง เช่น จะทำการบ้านขึ้นไหนก่อน หรืออยากจะทำอะไร

- ดำรงตนอย่างเหมาะสมให้ลูกเคารพ สร้างกฎระเบียบที่ให้ลูกปฏิบัติตามตั้งแต่ยังเล็ก อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สอนว่าอะไรคือหน้าที่ที่เขาจะต้องรับผิดชอบบ้าง โดยมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร คอยกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก สร้างแรงจูงใจในการรับผิดชอบต่อตนเองโดยอาจให้รางวัลเป็นสติ๊กเกอร์ ไม่ใช้คนอื่นมาขู่เด็ก เช่น หากไม่ทำการบ้านจะฟ้องครู แต่ใช้การอธิบายถึงผลดีผลเสียที่จะตามมาแทน

พิรุณรัตน์ ตัญญิตินันท์ (2552) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารในครอบครัวกับพฤติกรรมการมีวินัยของเด็กชั้น ป.5 ในเขตกรุงเทพฯ โดยใช้แบบสอบถามเก็บจากเด็กและผู้ปกครอง ร่วมกับการสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครอง ให้นิยามพฤติกรรมการมีวินัยว่า หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความประพฤติที่เหมาะสมกับจรรยาบรรณ กฏระเบียบ ข้อบังคับ หรือข้อตกลงร่วมกันในกลุ่มหรือสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ เป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และเป็นการแสดงการยอมรับสังคมโดยแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมทางกาย วาจา ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประชาธิปไตยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการมีวินัยมากที่สุด การสื่อสารทางบวก เช่น การอบรมโดยอธิบายถึงคุณค่าของวินัยโดยใช้หลักฐาน และเหตุผลมีผลในการสื่อสารเพื่อสร้างพฤติกรรมการมีวินัยของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาเพศของเด็ก พบว่าเด็กผู้หญิงมีวินัยมากกว่าเด็กผู้ชาย โดยโรงเรียนหญิงล้วนมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการมีวินัยสูงสุด ขณะที่โรงเรียนเอกชนมีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล และเมื่อศึกษาภูมิหลังทางครอบครัว พบว่า พฤติกรรมการมีวินัยของเด็กแปรผันตามระดับการศึกษาของผู้ปกครองและคู่สมรสของผู้ปกครอง ขณะที่สถานภาพสมรส อายุ อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับวินัยอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับพฤติกรรมการมีวินัยของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีการวัดคะแนนของพฤติกรรม ขณะที่ในการศึกษานี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด

ที่ผ่านมาแวดวงวิชาการไทยมีงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาวินัยและการสร้างวินัยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของวินัยเป็นอย่างมาก และมีความพยายามที่จะสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในตัวประชากรของประเทศ แม้แนวคิดทฤษฎีมากมายจะแสดงให้เห็นว่าการสร้างวินัยควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเล็กคือก่อนวัยเรียนและเริ่มที่ครอบครัว แต่การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาซึ่งอยู่ในวัยเรียน งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาการ

สื่อสารภายในครอบครัวเพื่อสร้างวินัยว่าผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียนให้ความสำคัญกับการอบรมในเรื่องใดและมีการสื่อสารวินัยในแกเด็กก่อนวัยเรียนอย่างไร

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน (อายุไม่เกิน 3 ปี)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการที่ผู้ปกครองใช้ในการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็กไทยก่อนวัยเรียนและปัจจัยแวดล้อมต่างๆที่มีผลต่อการปลูกฝังวินัย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

#### 3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาพฤติกรรมกลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัย ประเภทเนื้อหา วินัย และกลวิธีการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครองที่เคยเลี้ยง หรือ กำลังเลี้ยงดูเด็กไทยก่อนวัยเรียน อายุไม่เกิน 3 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร

#### 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองที่เคยเลี้ยงหรือกำลังเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน อายุไม่เกิน 3 ปี

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้ปกครองที่เคยเลี้ยงหรือกำลังเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน อายุไม่เกิน 3 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ได้จำนวนทั้งสิ้น 60 คน จาก 60 ครอบครัวโดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2556 – 23 กุมภาพันธ์ 2556

ผู้วิจัยใช้การหากลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) จากผู้ที่พบเจอในชีวิตประจำวัน จำนวน 20 คน และ อีก 20 คนจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ (www.facebook.com) ในกลุ่มชุมชนออนไลน์ต่างๆโดยสอบถามคุณสมบัติเบื้องต้นคือ เคยเลี้ยงหรือกำลังเลี้ยงเด็กในวัยแรกเกิดถึง 3 ปี มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับเด็ก เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนนั้นด้วยตนเอง อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และสะดวกที่จะให้สัมภาษณ์เชิงลึก

หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ด้วยการขอความช่วยเหลือจากกลุ่มตัวอย่างชุดแรก(กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัคร)และชุดที่ 2 (กลุ่มตัวอย่างจากเครือข่ายออนไลน์) ให้ช่วยแนะนำกลุ่มตัวอย่างที่เต็มใจให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยอีก 20 คน โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีการและสถานที่ให้สัมภาษณ์ตามความสะดวก เพื่อความสบายใจในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เอง ซึ่งส่วนใหญ่สะดวกให้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

### 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบสัมภาษณ์เจาะลึกในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีข้อคำถามเบื้องต้นเพื่อคัดกรองคุณสมบัติผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการเก็บข้อมูล ซึ่งเครื่องมือทั้งหมดมีรายละเอียดดังนี้

#### 3.3.1 ข้อคำถามคัดกรองคุณสมบัติผู้ให้สัมภาษณ์

เป็นคำถามเพื่อให้ทราบว่าผู้ที่กำลังจะให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงกับนิยามคำว่า “ผู้ปกครอง” ของการวิจัยนี้หรือไม่ นั่นคือเป็นผู้ที่เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่ของวันอยู่ด้วยซึ่งมีสถานะเป็นเครือญาติที่เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเด็ก และมีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร

#### 3.3.2 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

แบบสอบถามนี้เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ใช้เพื่อให้สามารถเข้าใจภาพรวมของความสัมพันธ์และการสื่อสารภายในครอบครัวได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งประกอบด้วยส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้ปกครอง เช่น เพศ อายุ ความเกี่ยวข้องกับเด็ก ระดับการศึกษาสูงสุด และข้อมูลเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียน เช่น อายุ จำนวนเด็กที่อาศัยในบ้านเดียวกัน ลักษณะครอบครัว(เดี่ยว/ขยาย) (ดูภาคผนวก ก.)

#### 3.3.3 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และผู้วิจัยสามารถเพิ่มเติมคำถามในประเด็นที่ขาดหายไปได้ โดยแบ่งประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์และคำถามนำวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 3.3.3 แสดงความสัมพันธ์ของคำถามวิจัยกับข้อความในการสัมภาษณ์

คำถามวิจัย	ข้อความในการสัมภาษณ์
1. ลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัว เพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● มีความเห็นอย่างไรต่อการสร้างวินัยในเด็กก่อนวัยเรียน</li> <li>● ครอบครัวมีข้อตกลงในเรื่องกิจวัตรประจำวันกับเด็กๆอย่างไรบ้าง</li> <li>● เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในครอบครัว มีการจัดการอย่างไร</li> </ul>



คำถามวิจัย	ข้อความในการสัมภาษณ์
	<ul style="list-style-type: none"> <li>● คิดว่าจะมีอะไรบ้างที่ทำให้การสร้างวินัยแก่เด็กเป็นไปได้ยาก</li> </ul>
<p>2. ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างไร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● มีเรื่องอะไรบ้างที่ผู้ปกครองฝึกฝนตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน อย่างไร</li> <li>● มีเรื่องอะไรบ้างที่ผู้ปกครองสอนเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ อย่างไร</li> </ul>
<p>3. กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● มีวิธีการอย่างไรให้เด็กปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว</li> <li>● หากเด็กไม่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวผู้ปกครองทำอย่างไร</li> <li>● วิธีใดที่ผู้ปกครองทำแล้วรู้สึกกว้างง่ายต่อการสร้างวินัยในตัวเด็ก</li> <li>● คิดว่าจะอะไรเป็นเคล็ดลับสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกฝังวินัยแก่เด็ก</li> </ul>

### 3.4 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีการทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

#### แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยทดสอบความตรง (Validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการที่พิจารณาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องตามแนวคิดทฤษฎี จากนั้นนำไปทำการทดสอบเบื้องต้น (pilot test) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองที่เลี้ยงดู หรือ เคยเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนอายุไม่เกิน 3 ปี แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์สามารถเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างได้อย่างถูกต้องเพื่อตอบคำถามวิจัยได้ตรงตามที่ต้องการ

### 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 ผู้วิจัยทำการหากลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) จากผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยต้องการ ซึ่งตรวจสอบคุณสมบัติที่ต้องการด้วยคำถามคัดกรองเบื้องต้น เช่น ภูมิลำเนา เคยเลี้ยงหรือกำลังเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนด้วยตนเอง โดยมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับเด็ก และมีความสะดวกใจในการให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยนัดสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ในช่วงเดือนมกราคม 2556

3.5.2 หลังจากปรับปรุงคำถามสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยกลับไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างชุดแรกซ้ำเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

3.5.3 จากนั้น ผู้วิจัยเขียนข้อความลงบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อหากลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (facebook.com) ส่วนที่เป็นพื้นที่ส่วนตัวของผู้วิจัย กลุ่มที่มีการรวมตัวของแม่ที่มีลูกเล็ก ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2556

3.5.4 หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างในข้อ 3.5.1-3.5.3 เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2556 – 23 กุมภาพันธ์ 2556

3.5.5 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย

### 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัว ทั้งทางวัฒนธรรมและอวัฒนธรรมกับกลวิธีในการสร้างวินัยในเด็กก่อนวัยเรียนโดยการอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎีเพื่อตอบปัญหาวิจัยดังนี้

RQ1. ลักษณะพฤติกรรมสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร

เพื่อตอบคำถามวิจัยในข้อนี้ผู้วิจัยจำแนกเนื้อหาข้อมูลที่ได้ออกเป็น 4 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ทัศนคติต่อการสร้างวินัยในเด็กก่อนวัยเรียน การสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงภายในครอบครัว บรรยากาศการสื่อสารภายในครอบครัวโดยในส่วนนี้เลือกเฉพาะการสื่อสารตามธรรมชาติของครอบครัว และประมวลอุปสรรคต่อการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียนจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเทียบกับตารางแสดงพฤติกรรมสื่อสารภายในครอบครัวที่ได้จากการประมวลกรอบแนวคิดทฤษฎี

RQ2. ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างไร

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและทำการนับความถี่ของเนื้อหาวินัยที่ได้ เช่น ครอบครัวหนึ่งระบุเนื้อหาวินัย “สอนลูกให้ไหว้ทักทายผู้ใหญ่ทุกคนที่เจอ รู้จักขอโทษและขอบคุณ ไม่หยิ่งของของคนอื่น และไม่แข่งแถว” ผู้วิจัยจะจำแนกประเภทวินัยเหล่านี้เป็นเรื่องมารยาทสังคม และทำการนับแยกกันเป็น พบวินัยเรื่องมารยาทสังคม 4 ครั้ง เป็นต้น

RQ3. กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

สำหรับการตอบคำถามข้อนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งส่วนของวิธีการปลูกฝังวินัย การควบคุมพฤติกรรม และเคล็ดลับที่ผู้ปกครองเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังวินัยให้สำเร็จ ร่วมกับการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างวินัยในบทที่ 2

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

#### ผลการวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน” สามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อดังนี้

#### ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

##### 4.1 ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

#### ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (เรียงตามลำดับคำถามนำวิจัย)

##### 4.2 ลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัย เด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร

##### 4.3 ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างไร

##### 4.4 กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

#### ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

##### 4.1 ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองที่เคยเลี้ยง หรือกำลังเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนอายุไม่เกิน 3 ปีในเขตกรุงเทพมหานครสามารถแสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจริงดังตาราง 4.1.1

##### ตารางที่ 4.1.1 ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางประชากรผู้ให้สัมภาษณ์		จำนวน	ร้อยละ
ความเกี่ยวข้องกับเด็ก	มารดา	48	80
	บิดา	2	3.33
	ญาติ	10	16.67
ช่วงอายุ (ปี)	25-30	14	23.33
	31-35	8	13.33
	36-40	6	10

ลักษณะทางประชากรผู้ให้สัมภาษณ์		จำนวน	ร้อยละ
	41-45	18	30
	46-50	6	10
	51-55	2	3.33
	56 ขึ้นไป	6	10
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	5	8.33
	ปริญญาตรี	38	63.33
	ปริญญาโท	16	26.67
	ปริญญาเอก	1	1.67
ประเภทครอบครัว	เดี่ยว	30	50
	ขยาย	30	50
จำนวนเด็กในครอบครัว	1 คน	40	66.67
	2 คน	20	33.33

ตารางที่ 4.1.1 แสดงข้อมูลลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 60 ครอบครัวในภาพรวม ประกอบด้วยผู้ปกครองที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องเป็นมารดาของเด็ก 48 คน เป็นบิดา 2 คนและเป็นญาติ 10 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-45 ปี คือจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือช่วงอายุ 25-30 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ช่วงอายุที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดคือ 51-55 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คือจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 รองลงมาคือปริญญาโท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 และน้อยที่สุดคือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.67 ลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวเดี่ยว จำนวน 30 ครอบครัว และครอบครัวขยาย 30 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 50 ครอบครัวส่วนใหญ่มีเด็กก่อนวัยเรียนในขณะนั้นเพียง 1 คน จำนวน 40 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 66.67 ครอบครัวอีกร้อยละ 33.33 มีเด็กก่อนวัยเรียนในบ้าน 2 คน

## ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (เรียงตามลำดับคำถามวิจัย)

### 4.2 ลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัย เด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร

จากการเก็บข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยข้อนี้ ผู้วิจัยสามารถแยกพฤติกรรมการสื่อสารที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างใช้ในการสื่อสารวินัยแก่เด็กไทยก่อนวัยเรียนได้เป็น 4 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

- 4.2.1 ทักษะติดต่อความสำคัญและความสามารถในการสร้างวินัย
- 4.2.2 การสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงเรื่องวินัยภายในครอบครัว
- 4.2.3 บรรยากาศการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยในครอบครัว
- 4.2.4 อุปสรรคในการสื่อสารวินัยตามความเห็นผู้ปกครอง

#### 4.2.1 ทักษะติดต่อความสำคัญและความสามารถในการสร้างวินัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 60 ครอบครัวพบว่า มีทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียนดังตาราง

ตารางที่ 4.2.1 ทักษะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียน

ลำดับ	ทัศนคติต่อการสร้างวินัยเด็ก	จำนวน	ตัวอย่างของเหตุผล
1	ไม่สำคัญ	20 (33.33%)	- ไม่อยาก让孩子เครียดเกินไปอยากให้เป็นคนดี อารมณ์ดี - เดี่ยวเข้าโรงเรียนก็ต้องโดนบังคับอยู่แล้ว อยู่บ้านถ้าบังคับเหมือนกันก็จะอึดอัด เวลาอยู่บ้านอยาก让他สบายที่สุด จะได้ชอบอยู่บ้าน
2	สำคัญ แต่ ไม่สามารถสร้างได้	14 (23.33%)	- งานและรูปแบบการใช้ชีวิตของครอบครัว และผู้ปกครองไม่เอื้อต่อการสร้างวินัยเด็ก - เป็นครอบครัวใหญ่คนเยอะหลายมาตรฐานเลยตั้งกฎไม่ได้
3	สำคัญ และ สามารถสร้างได้	26	- ดีมาก ทำให้เขาโตอย่างมีคุณภาพ รู้ว่า

		(43.33%)	ต้องทำอะไรก่อนหลัง -จำเป็นมากๆ ไม่อย่างนั้นโตขึ้นก็จะมีวินัย ฝึกให้ชินๆไว้ โตมากก็จะไม่ต่อต้าน
--	--	----------	---

ตารางที่ 4.2.1 แสดงทัศนคติของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียน ผู้ปกครองที่เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งสำคัญและสามารถทำได้ในเด็กก่อนวัยเรียน มี 26 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 43.33 ผู้ปกครองที่เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งสำคัญแต่ไม่สามารถทำได้ในเด็กก่อนวัยเรียน มี 14 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 23.33 ผู้ปกครองที่ไม่เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งสำคัญ มี 20 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 33.33 สามารถสรุปแยกได้เป็นทัศนคติที่เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งสำคัญ ร้อยละ 66.66 เห็นว่าไม่สำคัญเพียงร้อยละ 33.33 แต่ผู้ปกครองที่เห็นว่าวินัยสามารถทำได้ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนมีเพียงร้อยละ 43.33 และเห็นว่าทำไม่ได้ ร้อยละ 56.66 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### ➤ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญในการสร้างวินัยแก่เด็ก

ตัวอย่างที่ 1 “วินัยก็ดีค่ะ แต่ว่าคุณแม่ให้ความสำคัญกับเรื่องอารมณ์มากกว่าค่ะ เวลานอนก็รอให้เขาง่วงเอง เวลาตื่นก็แล้วแต่เขาจะตื่นอยากให้เขานอนเยอะๆนอนได้เท่าไรก็นอนไป เขายังเล็กไม่อยากให้เขาเครียดเกินไปอยากให้เป็นคนดีอารมณ์ดี”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่เชื่อว่ามันอยู่ที่เด็กด้วย ลูกมีระเบียบเองคือหิบบของมาจากตรงไหนก็เอากลับไปวางที่เดิมเอง ไม่ได้สอนไม่ได้บังคับ แล้วพอลูกไปโรงเรียนมันมีระเบียบบังคับ ถ้าอยู่บ้านอะไรก็ทำไม่ได้เหมือนกัน ระเบียบเยอะเหมือนกันเด็กจะอึดอัดเครียดเกินไป อยู่บ้านก็ต้องสบายๆ ผ่อนคลาย มีเวลา relax ที่บ้านต้องสบายที่สุดอยากทำอะไรทำ เด็กจะได้รู้สึกรักบ้านอยากอยู่บ้าน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “ที่บ้านไม่มีวินัยอยู่แล้ว คนในบ้านทำให้เห็นเป็นปกติ ยิ่งเป็นหลานคนเดียวเขาก็ห่อ ยิ่งโง่กัน แม่เองก็ไม่อยากบังคับอะไรลูกเพราะประสบการณ์แม่คือพ่อ(คุณตา)ดุมาก ชอบตีแต่คุณยายของแม่ตามใจพ่ออยู่กับยายแล้วทำอย่างนี้ได้แต่พ่อกับมาเห็นแล้ว พ่อตีก็สืบสนไม่รู้จะฟังใคร แม่ก็เลยเกลียดคนดุ ชอบคนตามใจ และไม่ยากให้ลูกเจอเหมือนตัวเอง”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญแต่ไม่สามารถสร้างได้

ตัวอย่างที่ 1 “ที่บ้านทำธุรกิจของครอบครัวทุกคนทำงาน ต่างคนต่างมีหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง เลยคอนโทรลเวลากันไม่ได้ คุยกับยากใจดี สบายๆไม่ซีเรียส ทุกคนในบ้านเห็นความสำคัญของวินัยนะ แต่ทำไม่ได้เพราะเวลาทำงานมันไม่เอื้อ บางทีการใช้ชีวิตก็ ‘ไม่เอื้อ’”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ระดับปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “เห็นด้วยว่าควรฝึกตั้งแต่เล็ก ไม่อ่อนดัดง่าย ถ้าพ่อแม่ทำได้มันก็ดี นี่แม่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดี แต่รู้วิธีที่ดีคือรู้ว่าต้องทำอะไร พ่อแม่ต้องทำให้เห็น โน้มน้าวให้ลูกทำตาม ตื่นนอน ทานอาหารเป็นเวลา อ่านหนังสือ เข้านอน เล่นเป็นเวลา ที่จริงสามารถกำหนดได้ แต่แม่จะซิดๆสายหน่อยนิดนึง”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “การสร้างวินัยในเด็กเล็กนะดี แต่ครอบครัวใหญ่ตั้งกฎไม่ได้เลย ทุกคนมีกฎแตกต่างกันและมีข้อยกเว้นต่างกัน พอคนเยอะๆมันก็หลวมมาตรฐานก็เลยทำไม่ได้ตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้”

(ครอบครัวขยาย/คุณปู่/ระดับปริญญาตรี)

➤ ผู้ปกครองเห็นความสำคัญ และสามารถสร้างได้

ตัวอย่างที่ 1 “ต้องฝึก ไม่อย่างนั้นเขาจะทำตามใจตัวเอง ไม่เห็นคุณค่าของอะไร แม่ต้องทำอะไรหลายๆอย่างถ้าเขามีวินัย กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลาแม่ก็จะได้มีเวลาทำอย่างอื่น ที่บ้านก็จะฝึกให้เขาช่วยเหลือตนเองได้ เวลากินก็ต้องกินให้อิ่มก่อนแล้วค่อยไปทำอย่างอื่น เวลาเล่นของเล่นก็เล่นทีละอย่าง เก็บแล้วค่อยหยิบอย่างอื่นออกมาเล่นต่อ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ประถม 6)

ตัวอย่างที่ 2 “สอนให้ลูกเดินในทางของพระเจ้าเสมอ ในพระคัมภีร์บอกว่า ‘เขาตายเพราะขาดวินัย’ แม่ก็เล่าให้ลูกฟังว่าตอนแม่เด็กๆแม่ทำได้ลูกอายุเท่านี้ก็ต้องทำได้เหมือนกัน ที่สำคัญคือต้องทำให้ลูกเห็นความสำคัญของการมีวินัยก่อน แม่ก็พูดมาเรื่อยๆค่อยๆสอนมาเรื่อยๆ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)



ตัวอย่างที่ 4 “จำเป็นมากๆ ควรสร้างแต่ยืดหยุ่นได้ตามความเป็นเด็ก ไม่อย่างนั้นโตขึ้นก็ไม่มีวินัย ฝึกให้ชินๆไว้ โตมากก็ไม่ต่อต้าน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

#### 4.2.2 การสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงเรื่องวินัยภายในครอบครัว

จากข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้ ผู้วิจัยแบ่งการสร้างข้อตกลงเรื่องวินัยภายในครอบครัวเป็น มีการสร้างข้อตกลงหรือไม่ มีการบังคับใช้จริงจังหรือไม่ และยืดหยุ่นได้หรือไม่ ดังตาราง

ตาราง 4.2.2 แสดงลักษณะการสื่อสารเพื่อสร้างข้อตกลงในครอบครัว

ลำดับ	การสร้างข้อตกลง	บังคับใช้จริง	ยืดหยุ่นได้	ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์	จำนวนครอบครัว
1	✓	✓	✓	เข้าดื่มนม ทานข้าว 9 โมงเช้า อาบน้ำ วันละ 2 ครั้ง คุณแม่ยืดหยุ่นให้เขาบางวัน ถ้าเห็นว่าเขาเครียดเกินไป	36
2	✓	✓	✗	คุยกันให้เข้าใจ ถ้าดื้อก็ไม่ได้เล่น ต้องทำตามเงื่อนไข	4
3	✓	✗	✓	ไม่ได้ตั้งอะไรเยอะ ไม่จำกัดเวลาสบายๆ	16
4	✗	✗	✓	ไม่กำหนดอะไรเลยเป็นเด็กคนเดียวในบ้านเขาก็เห่อกัน ตามใจ	4

จากตาราง 4.2.2 ลักษณะการสร้างข้อตกลงของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างทั้ง 60 ครอบครัว แบ่งออกได้เป็น 4 แบบคือ มีการสร้างข้อตกลง บังคับใช้จริง และยืดหยุ่นได้ จำนวน 36 ครอบครัว มีการสร้างข้อตกลง บังคับใช้จริง และยืดหยุ่นไม่ได้ จำนวน 4 ครอบครัว มีการสร้างข้อตกลง ไม่มีการบังคับใช้จริง และยืดหยุ่นได้ จำนวน 16 ครอบครัว และไม่มีการสร้างข้อตกลง ไม่มีการบังคับใช้จริง ทุกอย่างยืดหยุ่นได้ จำนวน 4 ครอบครัว

#### 4.2.3 บรรยายภาคการสื่อสารเพื่อสร้างวินัยในครอบครัว

ผู้วิจัยแบ่งบรรยายภาคการสื่อสารภายในครอบครัวตามธรรมชาติของครอบครัวออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ เชื้อต่อการสร้างวินัย และไม่เชื้อต่อการสร้างวินัย ดังตาราง

ตารางที่ 4.2.3 บรรยายภาคการสื่อสารภายในครอบครัวตามธรรมชาติของครอบครัว

บรรยายภาคเชื้อต่อการสร้างวินัย	ตัวอย่าง	ความถี่ของข้อมูล
เชื้อ	ผู้ปกครองกั้นกรองข้อมูลข่าวสารจากภายนอกที่เด็กจะได้รับ	18*
	ผู้ปกครองใกล้ชิดและแสดงความรักต่อเด็กเสมอ	56*
ไม่เชื้อ	ญาติผู้ใหญ่ในบ้านขัดแย้งกัน	22
	ธรรมชาติของครอบครัวไร้วินัย	20
	สิ่งเร้ารอบตัวที่ไม่เชื้อ	4

หมายเหตุ: \* จำนวนครอบครัวเท่ากับจำนวนความถี่ของข้อมูล

ตารางที่ 4.2.3 เป็นการแบ่งบรรยายภาคการสื่อสารภายในครอบครัวตามธรรมชาติของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง ไม่รวมบรรยายภาคที่ผู้ปกครองตั้งใจสร้างเพื่อช่วยให้การสร้างวินัยทำได้ง่ายขึ้น พบว่าธรรมชาติการสื่อสารที่เชื้อต่อการสร้างวินัยของกลุ่มตัวอย่าง 60 ครอบครัว ผู้ปกครอง 56 ครอบครัวให้ความใกล้ชิดและแสดงความรักต่อเด็กเสมอ มี 18 ครอบครัวที่ผู้ปกครองคอยกั้นกรองข้อมูลข่าวสารจากภายนอกที่เด็กจะได้รับ สำหรับบรรยายภาคที่ไม่เชื้อต่อการสร้างวินัยมีรายละเอียดดังนี้

➤ **ญาติผู้ใหญ่ในบ้านขัดแย้งกัน**

ตัวอย่างที่ 1 “บางที่คุณแม่ต่อรองกับเขา ว่าถ้าอยากกินขนมต้องช่วยงานแม่ก่อน หลายครั้งที่ลูกก็ไม่ยอมทำไม่สนใจแล้วไปขอปู่ย่าแทน มีอยู่ช่วงหนึ่งที่แม่ดูมาก ๆ ลูกก็ไม่เอาแม่เลยหนีไปหาปู่กับย่า คือครอบครัวใหญ่มันก็อบอุ่นแต่จัดการลำบาก อย่งไถ่ๆ เวลากินข้าวแล้วแม่ยังไม่เสร็จจากงานอื่น มาเข้าไปหน่อยเดี๋ยวปู่เอาขนมให้กินไปละแม่ก็พูดอะไรไม่ออกจะไปว่าเขาก็ไม่ได้”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่สอนมารยาทและทำให้ดู เจอผู้ใหญ่ต้องทำยังไง ให้เขาดูว่าคนอื่นทำแบบนั้นรู้สึกยังไงแต่ปู่ย่าตายายโอเคอะ เวลาพาไปเจอแล้วเราบอกให้เขาไหว้ทักทายยิ้มแย้ม แต่เขาไม่ยอมทำแม่ก็จะสอนเขาบอกเขาว่าต้องทำ เจอผู้ใหญ่ต้องมีมารยาทรู้กาลเทศะ แต่ปู่ย่าบอก ‘ไม่เป็นไร เอาเถอะๆ’ เด็กพอเห็นว่าไม่เป็นไรเขาก็คิดว่าเขาไม่ต้องทำก็ได้”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “พอกับแม่เป็นตัวอย่างเรื่องวินัยที่ดีทั้งคู่คะ และก็ทำความเข้าใจกับลูก บอกเขาว่าเขาต้องทำอะไรเวลาไหนและต้องหัดช่วยเหลือตนเอง แม่ก็จะให้เขานั่งโต๊ะทานข้าวด้วยกันให้เขาดักทานเอง แต่เวลาย่ำมา ย่าจะเป็นห่วงว่าหลานจะไม่ได้กินข้าวก็จะถือชามข้าวตามป้อน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 4 “ความคิดเห็นในครอบครัวไม่ตรงกัน การเลี้ยงไม่ตรงกัน เช่น แม่ไม่ให้ดูทีวีแต่ย่าให้ดูก็เลยต้องให้ดู แม่อยากให้ใส่เสื้อผ้าสบายๆ อยู่บ้านแต่ย่าอยากให้แต่งตัวเรียบร้อย แม่ชอบคุ้มบ่อๆ แต่ย่าไม่ชอบให้แม่คุ้มหลานบ่อๆ เพราะจะติดมือ แม่อยากให้ลูกนอนเร็วแต่พ่อชอบมาชวนเล่นต๋อนดึกๆ”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 5 “ครอบครัวใหญ่ตั้งกฎไม่ได้เลย ทุกคนมีกฎแตกต่างกันและมีข้อยกเว้นต่างกัน พอคนเยอะๆ มันก็หลายมาตรฐานก็เลยทำไม่ได้ตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้”

(ครอบครัวขยาย/คุณป้า/ปริญญาตรี)

➤ **ธรรมชาติของครอบครัวไร้วินัย**

ตัวอย่างที่ 1 “ก็ ที่จริงพ่อค่อนข้างไร้วินัย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ที่บ้านไม่มีวินัยอยู่แล้ว”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **สิ่งเร้ารอบตัวที่ไม่เอื้อ**

ตัวอย่างที่ 1 “สิ่งแวดล้อมที่ญาติโอเคเกินไป ช่างมันเถอะยังเล็กอยู่ ห้ามปรามในการสอน คอยแทรก ถึงจะพูดเล่นแต่ก็เป็นการทำร้ายเด็ก ทำให้เด็กดื้อฝึกยาก”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “สิ่งแวดล้อมก็มีผลทำให้การฝึกวินัยง่ายหรือยาก อย่างเวลาจะให้ลูกนอน ถ้ารอบบ้านข้างนอกมีเสียงดัง มีแสงไฟแยะแยะเด็กก็นอนลำบาก”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

#### 4.2.4 อุปสรรคในการสื่อสารวินัยตามความเห็นผู้ปกครอง

ผู้วิจัยจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ปกครองเห็นว่าเป็นอุปสรรคใหญ่ต่อการสร้างวินัยในเด็กก่อนวัยเรียน บันทึกตามความถี่ของเนื้อหาที่พบจากการสัมภาษณ์ ได้ตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ 4.2.4 อุปสรรคต่อการสร้างวินัยตามความเห็นผู้ปกครอง

ลำดับ	อุปสรรคต่อการสร้างวินัย	จำนวน ความถี่ เนื้อหา	ร้อยละ
1	เป็นเพราะช่วงวัยของเด็กทำให้สื่อสารวินัยยาก	18	39.13
2	ความใจอ่อนของผู้ปกครอง	16	34.78
3	ความไม่สม่ำเสมอในการฝึกวินัยเด็ก	10	21.74
4	ลูกแอบซ่อนพฤติกรรมที่เคยถูกคาดหวัง	2	4.35
	รวม	46	100

ตารางที่ 4.2.4 แสดงอุปสรรคของการสื่อสารวินัยแก่เด็กก่อนวัยเรียนตามความเห็นของผู้ปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### ➤ เป็นเพราะช่วงวัยของเด็กทำให้สื่อสารวินัยยาก

ตัวอย่างที่ 1 “น้องยังเล็กเกินกว่าที่จะตกลงกันได้ แม่ก็จะพาเขาทำให้เขาชิน พอเริ่มโตก็เริ่มยากขึ้น เพราะเป็นวัยเด็กดี้อ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

##### ➤ ความใจอ่อนของผู้ปกครอง

ตัวอย่างที่ 1 “ความใจอ่อนของเราทำให้ลูกไม่มีวินัย พอเด็กร้องไห้ก็ใจอ่อน หรือบางทียุ่งๆอยู่ก็ให้ตัดรำคาญไป”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่ใจอ่อนเพราะรักมาก ลูกรู้ว่าแม่รักมาก ตัวเองมีอำนาจต่อรองมากตอนนี้ 2 ขวบ 7 เดือนทะเล้นมากๆ ดี้อ เขาจะลองทำในสิ่งที่แม่ห้าม แม่ก็จะเก็กดุ เขาก็จะมาทำหน้า เป็นทำทะเล้นให้ขำ ถ้าแม่ขำก็จะรอด ถ้าแม่ไม่ขำก็จะมาอ้อน พอโดนตีแล้วจะทำ

งอน แต่พ่อแม่บอกว่าเดี๋ยวแม่จะไปเที่ยวละเขาก็จะมาโอบมาลูบหัว โอบแม่เหมือนที่แม่โอบเขา เขารู้ว่าตัวเองมีอำนาจต่อรองมากก็จะต่อรองจนถึงที่สุด ตอนหลังนี่ต้องตี ดีจริงๆแล้วบอกว่ารักนะแม่ไม่ยากตีแต่ลูกทำผิด”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

### ➤ ความไม่สม่ำเสมอในการฝึกวินัยเด็ก

ตัวอย่างที่ 1 “เป็นครอบครัวเดี่ยวแม่จัดการเองได้หมด แต่พ่อแม่ก็ไม่มีวินัยทำให้ลูกตาม แม่หละหลวม เช่น อ่านหนังสือก่อนนอน ดี แต่เราก็ไม่ได้ทำทุกวัน พ่อแม่ทำกิจกรรมอื่นในเวลาที่เหมาะสมของลูก”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ถ้าพ่อแม่ทำได้มันก็ดี ถ้าแม่ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ให้เขาเห็นลูกก็จะทำตาม ถ้าแม่พูดดีๆ ไม่ตวาดเสียงดังเขาก็ดี แม่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแต่รู้วิธีที่ดี พ่อแม่ต้องอดทนและมีวินัย ทำให้สม่ำเสมอ ควบคุมอารมณ์นิดนึง”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

### ➤ ลูกแอบซ่อนพฤติกรรมที่เคยถูกคาดหวัง

ตัวอย่างที่ 1 “เด็กเริ่มโตแล้วเริ่มโกหกจับยาก แม่ต้องคอยสังเกต คุยกับเขาเล่นกับเขาแล้วสังเกต ต้องหมั่นสังเกตพฤติกรรมและการเติบโตของเขาว่าไปในทิศทางไหน เด็กเดี๋ยวนี้ฉลาดมีวิธีหลบเลี่ยงสารพัด”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ประถม 6)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่จะเตือน คาดโทษ 2 ครั้ง ถ้าทำผิดอีกจะตี ดีแรง 2-3 ทีขึ้นแนว ลูกก็กลัว มีวิธีซ่อนพฤติกรรม แม่ก็บอกว่าบาป แม่รู้ว่าหนูทำ แต่แม่ว่าแม่ไม่รู้พระเจ้าก็รู้ ตอนนี้อยู่โรงเรียนแล้วก็ยังเป็นอยู่ ถามก็ไม่ยอมบอกความจริง แม่ก็กำลังแก้ไข”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

#### 4.3 ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างไร

การเก็บข้อมูลเพื่อตอบคำถามนำวิจัยข้อนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งคำถามสัมภาษณ์ออกเป็นหลายข้อเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้นึกถึงวินัยในแง่มุมต่างๆที่หลากหลายที่ได้สอนเด็กก่อนวัยเรียนในปกครองหรือเห็นว่าจำเป็นต้องสอนในอนาคตอันใกล้ เพื่อการดำรงชีวิตของตัวเองและเพื่อการเข้าสังคม เมื่อพิจารณาประเภทของเนื้อหาวินัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทของเนื้อหาวินัยที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างสอนเด็กก่อนวัยเรียนได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

ตารางที่ 4.3.1 ประเภทวินัยที่ผู้ปกครองสอนเด็กก่อนวัยเรียน

วินัยตนเอง	วินัยสังคม
<ul style="list-style-type: none"> <li>- เรื่องการกิน</li> <li>- กิจวัตรประจำวัน</li> <li>- ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง</li> <li>- ความแข็งแรงทางจิตใจ</li> <li>- การดูแลของส่วนตัว</li> <li>- พัฒนาทักษะตามวัย</li> <li>- รักษาความสะอาด</li> <li>- พัฒนาทางร่างกาย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- มารยาทสังคม</li> <li>- การอยู่ร่วมกับผู้อื่น</li> <li>- รู้จักแบ่งปัน</li> <li>- การช่วยเหลือผู้อื่น</li> <li>- ความรับผิดชอบ</li> </ul>
54.32%	45.67%

ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างสอนวินัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตนเอง ร้อยละ 54.32 และเนื้อหาที่เกี่ยวกับสังคม ร้อยละ 45.67 ซึ่งข้อมูลที่ได้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**วินัยตนเอง** ได้แก่ เรื่องการกิน กิจวัตรประจำวัน ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ความแข็งแรงทางจิตใจ การดูแลของส่วนตัว พัฒนาทักษะตามวัย รักษาความสะอาด และพัฒนาทางร่างกาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

➤ **เรื่องการกิน** ตัวอย่างเนื้อหาวินัยในเรื่องนี้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “ฝึกให้กินทุกอย่างที่แม่ทำ ให้สารอาหารครบถ้วน ให้กินอาหารเสริมและนมก่อนนอน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “เรื่องกิน อาหารสะอาด สารอาหารครบถ้วน ไม่เลือกกิน ไม่กินข้าวไปดูทีวีไป ไม่อมข้าว”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **กิจวัตรประจำวัน** ตัวอย่างเนื้อหาวันนี้เรื่องนี้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “มีกำหนดเวลานอน อาบน้ำ กินนม เวลานอน 12 ชั่วโมง ตื่นแล้วต้องกินนม 1 ขวด แล้วพ่อจะพาไปอาบน้ำ หลังจากนั้นค่อยทานข้าวเช้า แล้วนอนกลางวันอีกทีตอนเที่ยงครึ่งถึงบ่ายโมง”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “เจ็ดโมงตื่น ล้างหน้า แปรงฟัน อาบน้ำ ทำกิจกรรมกับแม่ ทำทุกอย่างเป็นกิจวัตร การดูการ์ตูนก็ให้ดูเป็นเวลา ดูการ์ตูนภาษาอังกฤษ เวลาสิบเอ็ดโมงครึ่งและบ่ายสามโมง จะเป็นเวลาขนม ทานของว่างก็จะเป็นพวก ผลไม้ นมจืด ไม่ให้ทานขนมหวาน น้ำอัดลม”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาเอก)

ตัวอย่างที่ 3 “ลูกตื่นแปดโมงเช้า ทานข้าว ทานนม เล่น ตอนเที่ยงนอน บ่ายโมงถึงบ่ายสาม ตื่นมาถ่าย แล้วก็ไปเดินเล่น”

(ครอบครัวขยาย/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

➤ **ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง** ครอบครัวเห็นความสำคัญกับการสอนให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การกินข้าวเอง เข้าห้องน้ำขับถ่ายได้เอง บอกความต้องการของตัวเองได้ ตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “ขอครั้งที่ฝึกให้ขับช้อนกินเอง กินข้าวเอง ตัดกระดาษ ใส่ถุงเท้า รองเท้า เก็บให้เป็น ที่ การถอดกางเกงเข้าห้องน้ำเอง นั่งนั้งกระโถนเป็นแต่เด็ก ปวดก็หยิบกระโถนเองแม่ถอดกางเกงให้”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ฝึกให้เขาทานข้าวเอง กลับเข้ามามีบ้านก็ให้ถอดเสื้อผ้าใส่ตะกร้า เขาเองทำเอง แบ่งตะกร้าผ้าใส่แล้วกับที่เพิ่งซักมา ให้อาบน้ำเอง ปล่อยให้เขาทำ เราก็คอยดูคอยบอก”

(ครอบครัวขยาย/คุณยาย/ประถม 6)



ตัวอย่างที่ 3 “ไม่ได้สอนหนังสือ แต่สอนการช่วยเหลือตนเอง กินข้าว อาบน้ำ แต่งตัว ขับถ่ายเอง”

(ครอบครัวขยาย/คุณย่า/มัธยม 8)

➤ **ความแข็งแรงทางจิตใจ** หลายครอบครัวให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ซึ่งตัวอย่างของครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “ความอบอุ่น ความรักเอาใจใส่ต้องมาเป็นที่ 1 ทุ่มเวลาให้ลูกมากที่สุดเท่าที่ทำได้ทั้งพ่อแม่ สร้างสังคมให้เขารู้สึกอบอุ่น ให้เขารู้สึกเสมอว่าเขาเป็นคนสำคัญ เป็นสิ่งมีค่าเป็นที่รักของทุกคน แต่ไม่ใช่จะได้ทุกอย่าง ชีวิตคนมีผิดหวัง สมหวังตามธรรมชาติ แม่สอนเสมอว่าถ้าเราอยากได้อะไรต้องทำตัวเองให้ดี จะไม่แย่งชิงหรือเบียดใครไปยื่นแถวหน้า”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่สอนให้เข่า่อนนุ่มถ่อมตน เป็นคนใจดี สอนให้รักตัวเอง รู้จักให้อภัยตัวเองอย่าโทษตัวเองให้ร้ายตัวเอง ทุกอย่างแก้ไขเริ่มใหม่ได้เสมอ เป็นคนอ่อนน้อมแข็งใน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “เป็นแม่ลูกตัวติดกันไปไหนพาไปด้วยหมด ก็บอกเขาว่า ที่หนูไปโรงเรียนได้ความรู้พื้นฐาน แต่ต้องรู้ข้างนอกด้วย ไปกินข้าวที่ไหนก็จะคุยกับเด็กเสิร์ฟคุยให้เขาได้ยินว่าคนอื่นเขามีชีวิตยังไง แม่บอกเขาว่าทุกอาชีพดีหมด ทุกอาชีพช่วยเหลือกัน เราควรดูว่าเราชอบแบบไหนและเลือกเอง และแม่ก็สอนเขาไม่ให้โกหก สอนศาสนาไปด้วย บอกเขาว่า มีเทวดานางฟ้าเห็นหนู คอยจดว่าหนูทำดี ไม่ดี หนูโกหกเขาก็จะรู้ คนเราทำยังไงก็ได้ อย่างนั้น ถ้าหนูไปตีคนอื่น คนอื่นก็จะตีหนู”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 4 “ชวนเขาคุยสรุปแต่ละวันในการอธิษฐานทุกคนก่อนนอน ที่บ้านเป็นคริสเตียน เป็นเวลาที่ดีที่จะมาคุยกันว่าวันนี้เขาเจออะไร คิดอะไร ต้องระมัดระวังเรื่องการรับข้อมูลของลูกต้อง check ต้องคุยเพื่อจัดการกับทัศนคติแง่ลบที่อาจติดมาในแต่ละวัน ช่วงหลังเขาเริ่มไปโรงเรียน ครูเรียกเขาว่า เฉื่อย เขาก็ห่อเหี่ยวเชื่องช้า แม่สังเกตเวลาไปส่งเขาเขาหลงจากรถก็เดินตัวห่อๆ ซึมๆ ปมที่ถูกตอกย้ำ ทำให้เขาคิดว่าเขาเป็นอย่างนั้น แม่สังเกตและชี้สิ่งที่เขาเก่งและถนัด เปลี่ยนโรงเรียนให้ เขาก็ปรับตัวดีขึ้น อย่างเขา

เก่งและถนัดศิลปะ ก็ชี้ให้เขาเห็นว่าเขาเก่งตรงนี้ทำอันนี้ได้ ที่จริงเขาทำได้ วิชาอื่นเขาก็ทำได้เหมือนกัน แล้วเขาก็ทำได้ ทักษะเป็นสิ่งสำคัญ แต่คิดว่าทำได้ก็ทำได้จริงๆ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **การดูแลของส่วนตัว** ตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “สอนให้เขาดูแลของของตัวเอง เช็ดตู้หนังสือตัวเอง บอกเขาว่าถ้าอยากเล่นเน็ตให้แม่ที่หนูจะทำยังไงก็ได้ที่หนูคิดว่าสวย หยิบผ้าให้เขา เขาก็จัดเก็บอีก เช็ดเอง จัดเก็บข้าวของของตัวเองให้เป็นที่”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “สอนให้เขาถนอมข้าวของ หยิบจับด้วยมือ อย่างเวลาปาลูกบอลออกมาจากบ้านบอลพอจะเก็บให้เขาเห็น หยิบไปวางในบ้านบอล ไม่ใช่เท้าเหยีย สอนให้เขาเก็บของเป็นที่”

(ครอบครัวขยาย/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “คุณแม่จะสอนให้เก็บของให้เป็นที่ หยิบอะไรมาจากตรงไหนก็ให้เอากลับไปวางตรงนั้น อย่างขวดนม กินเสร็จก็เอากลับไปเก็บที่เดิมถ้าไม่เอาไปเก็บเดี่ยวคนอื่นมาหยิบไปจะไม่มีกินนะ และสอนให้เขารู้ว่าของอันไหนที่เป็นของเขา เขาต้องดูแล”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **พัฒนาทักษะตามวัย** เป็นส่วนของการสอนเสริมทักษะความรู้ต่างๆซึ่งตัวอย่างจากครอบครัวที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “แม่สอนความรู้ต่างๆพื้นฐานที่รู้ว่าเด็กเข้าโรงเรียนไปจะต้องเรียนอะไรก็สอนไปก่อน จะได้เรียนทันเพื่อน จะได้ชอบไปโรงเรียน เช่น กขค ABC สอนให้ท่องก่อนเข้าโรงเรียน ท่องกลอนสอนใจ เอาแผนที่ประเทศไทยมาแปะให้ดู”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่เล่านิทาน ชอบให้เรียนรู้ทุกๆเรื่องผ่านการเล่าเรื่อง เรื่องวิชาการไม่ได้ให้เรียน เพราะเวลาเข้าโรงเรียนเขาจะถูกบังคับเรียนอยู่แล้ว ตอนนี้อายุเรียนอะไรก็ไปเรียน เช่น บัณฑิต ศิลปะ ระบายสีบ้าน แม่ก็จะอ่านหนังสือพวกเอนไซโคพีเดีย วิดีโอเดอร์ดิจิทัล ให้ฟัง แม่เล่าลูกดูรูป”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **รักษาความสะอาด** เป็นการสอนให้ล้างมือหลังทำกิจกรรมต่างๆหรือก่อนทานอาหาร ซึ่งตัวอย่างครอบครัวที่กล่าวถึงเรื่องนี้ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “แม่สอนให้ล้างมือ ไฉจามปิดจมูก กันเชื้อโรค ก็เปิดคลิปให้ดูว่าไฉจามแล้วมีเชื้อโรค คลิปแมงกินฟัน ถ้าไม่แปรงฟันฟันจะผุ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “สอนให้หลานรักความสะอาด ดูแลตัวเอง ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด เล็บอย่าปล่อยให้ยาว เชื้อโรคจะเข้าเล็บ ล้างมือหลังเล่น”

(ครอบครัวขยาย/คุณยาย/ประถม 6)

ตัวอย่างที่ 3 “แม่สอนให้เขาล้างมือ พอมือเขาสกปรกก็จะพาเขาไปล้างเลย พาเขาไปทำด้วยตัวเอง บอกเขาว่าสกปรกนะ เดี่ยวนี้พอมือเลอะหน่อยเขาก็จะบอก ‘สกปรก’ แล้วก็ให้พาไปล้างมือเอง”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **พัฒนาการทางร่างกาย** ได้แก่เรื่องของคุณภาพ การฉีดวัคซีน การเจริญเติบโตทางกาย ของเล่นเสริมพัฒนาการ เตรียมกล้ามเนื้อมัดใหญ่มัดเล็ก การพัฒนาสมอง ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “คุณแม่เน้นเรื่องพัฒนาการสมวัย ก็จะให้เล่นของเล่นฝึกสายตา หนังสือ เล่านิทาน ให้เล่นของเล่นที่มีเสียง”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “จะมีของเล่นดีๆ กับพวกรูปทรงเรขาคณิตให้เขาหยิบจับ”

(ครอบครัวขยาย/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “เรื่องอาหารการกิน สุขภาพ ฟัน ปาก อาหารมีประโยชน์สารอาหารครบถ้วน”

(ครอบครัวขยาย/คุณยาย/ประถม 6)

**วินัยสังคม** ได้แก่ มารยาทสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน การช่วยเหลือผู้อื่น และความรับผิดชอบ

➤ **มารยาทสังคม** ครอบครัวไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสอนมารยาททางสังคมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งประกอบด้วยเรื่องของการทำความเคารพทักทาย มารยาทบนโต๊ะอาหาร การพูดจา การเคารพสิทธิผู้อื่น ตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “พ่อแม่ไม่ได้ผลักดันด้าน IQ แต่จะให้คุณค่าด้านมารยาททางสังคมมากกว่า ฝึกให้รู้จักขอบคุณ ขอโทษ สวัสดี 6 เดือนก็ให้ฝึกไหว้แล้ว”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ก่อนเข้านอนจะต้อง ‘ธู้อ่า บ้ายบาย’ ทุกคนในบ้าน แม่สอนให้ลูกใกล้ชิดคุ้นเคยกับญาติพี่น้อง แม่ทำให้เขาเห็นให้ซึมซับเรียนรู้จากแม่ และสอนให้ลูกไม่แย่งของใคร แม่ก็ไม่แย่งของใครมาให้ลูก ไม่แย่งแก้วไม่แย่งชิง”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “แม่ชอบคนพูดเพราะๆก็สอนให้เขาพูดจาเพราะๆ แม่จะคอยบอกเสมอว่าพูดแบบนี้ไม่ดีนะ พูดอย่างไรถึงจะดี สอนให้เขาไม่เอาเปรียบใคร และไม่เสียเปรียบใคร ถ้าให้ด้วยความเต็มใจก็ไม่เป็นไร ช่วยเหลือเพื่อนที่ลำบากกว่าช่วยได้ ให้ได้ ไม่รังแกเพื่อน แต่สุ่นะ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **การอยู่ร่วมกับผู้อื่น** ข้อนี้หมายถึงความสามารถในการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ตัวอย่างครอบครัวที่มีการสอนเรื่องนี้ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “เลี้ยงเฉพาะในบ้านไม่ได้ พาออกไปเล่นสนามเด็กเล่นของหมู่บ้าน แม่ก็ได้พูดคุยกันมันมากกว่าในตำรา ก็สอนเขาว่าอย่าไปตีคนอื่น ลูกทะเลาะกันก็ให้ลูกเรียนรู้จัดการปัญหา”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “น้องเป็นเด็กคนเดียวในบ้านคะ บางทีคุณตาว่างๆก็จะพานั่งรถออกไปข้างนอกไปเดินห้าง พาออกไปเล่นข้างนอกไปพบเจอคนอื่นนอกบ้านบ้าง จะได้คุ้นเคยกับคนแปลกหน้า ไม่กลัวคน”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “สอนให้รู้จักเลือกคบคน เพื่อนไม่ได้คบได้ทุกคน ต้องเลือกคบเพื่อนที่ดี เพื่อนคนไหน  
เกเรเล่นแรงเราก็อย่าไปเล่นด้วย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **รู้จักแบ่งปัน** ตัวอย่างของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “สอนให้เป็นคนใจดี รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่าเราตามกำลังที่เราไม่  
เดือดร้อน แบ่งของเล่นให้เพื่อน มีขนมก็ให้หยิบให้เพื่อน ทำให้เขาเห็นหยิบแบ่งให้  
เพื่อน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “สอนให้รู้จักแบ่งปัน เวลาจะกินขนมก็จะสอนให้แบ่งให้พี่ให้อามา ไม่ให้หวงของกิน  
หมดก็ซื้อใหม่ มีของเล่นก็แบ่งให้เพื่อน เล่นด้วยกัน ต้องมีน้ำใจ”

(ครอบครัวขยาย/คุณอา/ปริญญาตรี)

➤ **การช่วยเหลือผู้อื่น** ตัวอย่างของเนื้อหาในเรื่องนี้ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “สอนหลานให้ช่วยดูแลบ้าน กรอกน้ำใส่ตู้เย็น ช่วยทำงานบ้าน ซื่อไม่กวาดอันเล็กๆให้  
เขา เอน้ำให้แขก ช่วยกันเก็บจานชามหลังทานข้าว”

(ครอบครัวขยาย/คุณย่า/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “จะ让他ช่วยเหลือแม่ ช่วยงานง่ายๆอย่างรดน้ำต้นไม้ ภูบ้าน ที่บ้านไม่มีใครใช้”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “ให้เขาช่วยงานเล็กๆน้อยๆแม่ทำอะไรลูกก็จะทำด้วยตลอด ให้เขาช่วยหยิบตะกร้าผ้า  
กรอกน้ำ ภูบ้าน งานง่ายๆที่เด็กทำได้ก็ให้เขาช่วยทำด้วยกัน”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/จบปริญญาตรี)

➤ **ความรับผิดชอบ** ตัวอย่างเนื้อหาในเรื่องนี้ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “บอกเขาว่าไปไหนต้องไปก่อนเวลาสักครึ่งชั่วโมง”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “สอนให้ลูกรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้รับมอบหมาย แต่ก็ไม่รู้ว่าจะถูกไหม เพราะส่วนใหญ่ไม่ทำ เด็กออกไปนอกบ้านแล้วอยู่ยาก ทำถูกกฎไปขัดกับข้างนอก เด็กรับผิดชอบทำเวร เข้าห้องสาย เด็กคนอื่นไม่ทำเข้าห้องก่อนลูกก็จะ Question สังคม ไม่เหมือนที่บ้านสอน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาเอก)

จากวินัยสองประเภทใหญ่ๆข้างต้น ผู้วิจัยบันทึกความถี่ของเนื้อหาวินัยแต่ละเรื่องได้ดังตารางที่ 4.3.2

ตารางที่ 4.3.2 จำแนกเนื้อหาวินัยที่ผู้ปกครองสอนเด็กก่อนวัยเรียน

ลำดับ	วินัยสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน	จำนวนความถี่เนื้อหา	ร้อยละ
1	มารยาทสังคม	110	17.32
2	ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง	106	16.69
3	การอยู่ร่วมกับผู้อื่น	100	15.75
4	ความแข็งแรงทางจิตใจ	81	12.76
5	รู้จักแบ่งปัน	56	8.82
6	เรื่องการกิน	34	5.35
7	กิจวัตรประจำวัน	32	5.04
8	การดูแลของส่วนตัว	32	5.04
9	พัฒนาทักษะตามวัย	24	3.78
10	รักษาความสะอาด	18	2.83
11	พัฒนาการทางร่างกาย	18	2.83
12	การช่วยเหลือผู้อื่น	16	2.52
13	ความรับผิดชอบ	8	1.26
	รวม	635	100

จากตาราง 4.3.2 พบว่าเนื้อหาวินัยที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างสอนเด็กก่อนวัยเรียนมากที่สุดคือ มารยาทสังคม ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตามลำดับ

#### 4.4 กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

เพื่อตอบคำถามนำวิจัยข้อนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็น และวิธีการที่ผู้ให้สัมภาษณ์เคยใช้ปลูกฝังวินัยในเด็กก่อนวัยเรียนได้เป็นผลสำเร็จซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีดังนี้

ตารางที่ 4.4.1 วิธีการที่ผู้ปกครองใช้เพื่อให้เด็กทำตามกฎระเบียบ

ลำดับ	วิธีการที่ผู้ปกครองใช้	ความถี่เนื้อหา	ร้อยละ
1	ใช้พฤติกรรมทางวาจาและบอกเหตุผล	24	26.67
2	ผู้ปกครองพาทำ	18	20
3	สร้างเงื่อนไขต่อรอง	14	15.56
4	ทำโทษ	10	11.11
5	ปล่อย	8	8.89
6	โกหกขาว	6	6.67
7	สร้างสิ่งแวดล้อม	6	6.67
8	ใช้สิ่งจูงใจ	4	4.44
	รวม	90	100

ตารางที่ 4.4.1 แสดงวิธีที่ผู้ปกครองจากครอบครัวกลุ่มตัวอย่างใช้ในการควบคุมให้เด็กทำตามกฎเกณฑ์ข้อตกลงที่ครอบครัวตั้งไว้ โดยแสดงเป็นความถี่ของเนื้อหาที่พบจากการสัมภาษณ์ ทั้ง 60 ครอบครัว รวมเนื้อหาในส่วนนี้ทั้งหมด 90 ความถี่ โดยแต่ละวิธีการมีรายละเอียด ดังนี้

➤ **ใช้พฤติกรรมทางวาจาและบอกเหตุผล** พบเนื้อหา 24 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 43.33 มากที่สุดในวิธีการทั้งหมด ซึ่งเนื้อหาในส่วนนี้ประกอบด้วย การพูดย้ำบ่อยๆ ใช้วิธีคุยกันบอกเหตุผล รวมไปถึงการ ดุ บ่น บังคับด้วยวาจา ตัวอย่างครอบครัวที่ใช้วิธีการนี้ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “โดยธรรมชาติ สอนเด็กเหมือนผู้ใหญ่ เด็กทุกคนมีศักยภาพเชื่อว่าสอนไปเรื่อยๆจะเข้าใจ อธิบายรายละเอียดเหมือนคุยกับผู้ใหญ่ แม้คนอื่นจะบอกว่าใช้คำพูดผู้ใหญ่เกินเด็กไม่เข้าใจ แต่แม่ก็จะคุย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “เวลาเขาก็รู้ดี ก็จะไม่บอกเขาว่าทำแบบนี้ไม่น่ารักเลย ค่อยๆบอก ไม่ได้ห้ามว่า “อย่า” หรือ “ไม่” พ่อกับแม่คุยกันว่าจะไม่ใช่สองคำนี้ได้ดีขนาดเพราะยังไม่บอก “ไม่” เขาจะยิ่งทำ ก็ใช้การบอกด้วยเหตุผล บอกเรื่อยๆให้เขาซึมซับไปเอง”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **ผู้ปกครองพาทำ** พบเนื้อหา 18 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20 เนื้อหาในเรื่องนี้พบมาเป็นอันดับสอง ตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “เขายังเล็ก ทุกอย่างอยู่ที่แม่หมดแม่พาอนเขาก็นอน แม่ปลุกเขาก็ตื่น ให้เล่นให้กิน อยู่ที่แม่ทั้งหมด พาเขาทำในช่วงเวลาเดิมๆทำกิจกรรมเดิมๆเขาก็รู้เองว่าต้องทำอะไรเมื่อไหร่”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “น้องไม่เคยต่อต้านเพราะคุณแม่พาทำตั้งแต่เล็กๆจนโตเขาก็ชินที่มันเป็นแบบนี้ อย่างการเข้าสังคมน้องก็ไปกับคุณแม่ตลอด จะได้เรียนรู้กับแม่ตลอด แม่พาไปทุกที่ ไปเยี่ยมญาติ ช่วยกันทำขนมไปแจกเพื่อนบ้าน ไปทำงานจิตอาสา พ่อแม่ทำให้เขาดูเป็นตัวอย่างให้เขาเชื่อเพื่อดูแลญาติพี่น้อง”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **สร้างเงื่อนไขต่อรอง** พบเนื้อหา 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.56 ตัวอย่างของใช้วิธีการสร้างเงื่อนไขต่อรอง ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “เวลาเขาดื้อยังไม่ยอมเลิกดูการ์ตูน คุณแม่ก็ผ่อนปรนให้ค่ะแต่มีกำหนด เช่น ให้ดูกี่เรื่องถึงกี่โมง หรือจะเอาการ์ตูนมาเป็นรางวัลแทน แต่ก็ไม่ได้ให้ทุกครั้งนะค่ะ อย่างของเล่นก็เหมือนกันขึ้นไหนที่เขาชอบก็จะซื้อให้เป็นของรางวัล หากเขายอมทำตามเงื่อนไขของคุณแม่ก่อน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “เวลาเขาต่อรองอยากเล่นมากขึ้น คุณแม่ก็จะบอกเขาว่าถ้าลูกอยากเล่นนานขึ้น ก็ต้องทานข้าวให้เร็วขึ้น อาบน้ำแต่งตัวให้เร็วขึ้นหนูก็จะมีเวลาเล่นได้นานขึ้นค่ะ”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)



➤ **ใช้การทำโทษ** พบเนื้อหา 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.11 ตัวอย่างครอบครัวที่ใช้วิธีการนี้ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “บ้านนี้ตีค่ะ ถ้าไม่ยอมทำตามข้อตกลง หรือกฎที่แม่ตั้งไว้ก็ตี อย่างแม่ไม่ชอบให้พูดคำหยาบ และพูดโกหก ถ้าพูดก็ตีเลย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “ถ้าไม่ทำตามกฎก็ตีครับ ไม่ใช่อารมณ์ ดีให้เจ็บแล้วบอกเหตุผลให้รู้จักแยกแยะถูกผิด ดีครั้งหนึ่งไม่เกิน 5 ที่ซึ่งเป็นทัศนคติจากคริสตจักร พ่อเป็นคริสเตียนก็สอนตามนั้น”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณพ่อ/ระดับปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “แม่จะเป็นครอบครัวใหญ่แต่สมาชิกในครอบครัวทุกคนให้สิทธิแม่ในการดูแลน้องเต็มที่ เวลาน้องโวยวายคุณแม่ก็จะบอกว่า time out ให้ไปยืนที่เงียบๆคนเดียวนาน 1 นาที กับเด็กเล็กๆอย่างนี้ 1 นาทีนี่นานนะคะ เขาก็จะกลัว”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **ไม่ยอมทำก็ปล่อย** พบเนื้อหา 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.89 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “แม่มีลูก 2 คนวัยใกล้เคียงกัน แม่ต้องทำหลายอย่างบางครั้งห้ามแล้วไม่ฟังก็ปล่อยไป และก็ไม่สำเร็จในการยับยั้งลูก เพราะถึงแม่ไม่ให้ พ่อก็ให้อยู่ดีพ่อเขานานๆจะมีเวลาให้ลูกที่ขออะไรก็ให้หมด”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **ใช้การโกหกขาว** พบเนื้อหา 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “คุณแม่ใช้การสร้างเรื่องราวจากนิทานที่เคยเล่า ในนิทานมีแม่มดเขาจะกลัวแม่มดเวลาตีๆถึงเวลานอนแล้วเขายังไม่ยอมขึ้นนอนก็จะบอกเขาว่า เดี่ยวเลข 9 แล้วแม่มดจะออกมานะ”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “ไม่ได้กำหนดอะไรคะ เวลานอนเวลาเล่นก็ให้เป็นไปตามประสาเด็ก น้องก็ไม่ค่อยงอแง อยากได้อะไรก็ให้เขา มีพ่อแล้วก็ไม่งอแงอะไร” แต่เมื่อน้องวิ่งออกไปจะไปไปที่

อื่นในขณะที่คุณย่ากำลังคุยกับผู้วิจัย คุณย่าก็ตะโกนบอกน้องว่า “อย่าไปนะ เดี่ยวปีศาจมานะ”

(ครอบครัวขยาย/คุณย่า/ระดับปริญญาตรี)

➤ **สร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำตามกฎเกณฑ์** พบเนื้อหา 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ถึงเวลานอนเข้าห้องนอนจะไม่เปิดทีวีเด็ดขาด ทำได้แค่คุยกัน เล่านิทาน ร้องเพลง ลูกทุ่ง แล้วก็ให้สวดมนต์ไหว้พระ ทำห้องเย็นๆ ไฟสลัวๆ แม่สร้างบรรยากาศให้เป็น อย่างนั้น ส่วนการเสริมการเรียนรู้อื่นๆ แม่ก็จัดธรรมชาติให้กลมกลืน ด้วยการแปะสติ๊กเกอร์ลายการ์ตูน กขค ติดผนังทั้งในห้องนอน ห้องนั่งเล่น และผนังนอกบ้าน ทำเป็นวอลเปเปอร์ซึ่งลายก็จะต่างกันไปในแต่ละห้อง แล้วใช้เล่นกับลูก”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “พ่อพาเล่นให้เหนื่อย ถึงเวลานอนก็ปิดทีวี ทำห้องมืดๆ ให้กินนมก็หลับ ต้องปิดสิ่งเร้าทั้งหมด แสงไฟ เสียงต่างๆ ทำห้องเย็นๆ ให้เขาสบาย ผ่อนคลายก็หลับง่าย”

(ครอบครัวขยาย/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

➤ **ใช้สิ่งจูงใจ** พบเนื้อหา 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.44 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ใช้การให้ดาว และตัดดาวคะ ถ้าช่วยงานคุณแม่ เช่น รดน้ำต้นไม้ ภูบ้าน ก็จะได้ดาว อย่างเมื่อก่อนน้องหวงของ ถ้าเขาแบ่งของเล่นให้เพื่อนก็จะให้ดาวเขา ซึ่งดาวเนี่ยสะสมมาแลกของเล่นได้”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ระดับปริญญาตรี)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าครอบครัวไทยส่วนใหญ่มีการตั้งกฎเกณฑ์กติกากำหนดให้บุตรหลานวัยไม่เกิน 3 ปีได้ปฏิบัติตาม มีการบังคับใช้อย่างจริงจังแต่เปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลที่ดีพอ ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำหนดเวลาในการทำกิจวัตรประจำวันเพียงบางเท่านั้น เช่น เวลานอน เวลาดูทีวี หรือเวลารับประทานอาหาร เป็นต้น ส่วนใหญ่ใช้เหตุผลและความจริงอธิบายให้เด็กยอมทำตาม

ตารางที่ 4.4.2 เทคนิควิธีที่ผู้ปกครองใช้ปลูกฝังวินัยเด็กก่อนวัยเรียน

ลำดับ	เทคนิควิธีสอนวินัย	จำนวนความถี่เนื้อหา	ร้อยละ
1	ทำให้ดู	81	31.27
2	พาทำซ้ำๆ	52	20.08
3	สอนด้วยวาจาซ้ำๆ	43	16.60
4	สอนด้วยสิ่งแวดล้อม	24	9.27
5	ใช้สื่ออื่นๆช่วย เช่น เพลง กลอน ศาสนา	20	7.72
6	ใช้สิ่งจูงใจ	16	6.18
8	ทำโทษ	10	3.86
9	แทรกความสนุก	9	3.47
10	ให้ลองทำเอง	3	1.16
11	ให้รางวัล	1	0.39
	รวม	259	100

ตารางที่ 4.4.2 เทคนิควิธีที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างใช้ปลูกฝังวินัยเด็กก่อนวัยเรียน บันทึกตามความถี่ของเนื้อหาที่พบจากการสัมภาษณ์ ซึ่งแต่ละข้อมีรายละเอียด ดังนี้

➤ **ทำให้ดู** 81 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.27 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ทำให้เขาดูแล้วให้เขาทำตาม ใส่เสื้อให้ดู แล้วถอด ให้เขาทำตาม”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “ทำให้เห็น เวลาปาลูกบอลออกมาจากบ้านบอล พ่อจะเก็บให้เห็น หยิบไปวางในบ้านบอล ไม่ใช่เท้าเขี่ย เขาจะเลียนแบบ”

(ครอบครัวขยาย/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “ทำให้เขาเห็นทุกวันเพราะถ้าเราสอนเขาแต่เราไม่ทำเขาก็ไม่ทำ เขาเลียนแบบ

พฤติกรรมเราหมด”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **พาทำซ้ำๆ 52 ครั้ง** คิดเป็นร้อยละ 20.08 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “แม่พาทำตลอดเด็กเล็กๆทุกอย่างอยู่ที่แม่ พาเขานอนเขาก็นอน พาทำกิจกรรมเดิมๆ ในช่วงเวลาเดิมๆ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “พ่อแม่ทำให้เขาเคยชิน ทำเหมือนเดิมทุกวัน เขาก็รู้ว่าตื่นมาเขาต้องทำอะไร แล้ว จะต้องทำอะไรต่อ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **สอนด้วยวาจาซ้ำๆ 43 ครั้ง** คิดเป็นร้อยละ 16.60 ตัวอย่างครอบครัวที่ใช้วิธีการนี้ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 “ค่อยๆบอกค่อยๆสอน พูดซ้ำๆพูดดีๆเด็กไม่ชอบการถูกหักหน้าทำให้อาย”

(ครอบครัวขยาย/คุณอา/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “บอกให้เขาทำเพราะหวังดีกับเขา พยายามสอนแต่ไม่วิจารณ์เด็กคนอื่นให้หลานได้ยิน ยายค่อยๆบอกเหตุผลตลอดว่าเพราะอะไร ให้ดูการ์ตูนตอน 7 ขวบ ตอนนี้อย่างให้ดูไม่ได้ เพราะมีคำไม่ดีเยอะ”

(ครอบครัวขยาย/คุณยาย/มัธยม 8)

ตัวอย่างที่ 3 “ใช้การบอกซ้ำๆพูดบ่อยๆ โดยธรรมชาติสอนเด็กเหมือนผู้ใหญ่ เด็กทุกคนมีศักยภาพ เชื่อว่าสอนไปเรื่อยๆจะเข้าใจ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **สอนด้วยสิ่งแวดล้อม 24 ครั้ง** คิดเป็นร้อยละ 9.27 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “แม่จัดธรรมชาติให้กลมกลืนต่อการสอน เช่น ใช้การ์ตูนรูปสัตว์ต่างๆ ABC กขค เป็นวอลเปเปอร์ในห้องนอน ในบ้าน และนอกบ้านใช้การ์ตูน ละครซีรี่ส์ให้เขาเห็นตัวอย่างของสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีก็บอกเขาว่าเราแก้ไม่ได้ มันไม่ดีและเราดูไว้ไม่ทำตาม”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ใช้การสอนบ่อยๆเจออะไรไม่ดีก็ชี้ให้เห็นบ่อยๆให้เขาค่อยๆซึมซับและจำ”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 3 “เวลาดูข่าวก็ชี้ให้เขาดูคนที่สำเร็จจากการมีวินัย เช่น นักกีฬาโอลิมปิก ฝึกอย่างมีวินัย สม่่าเสมอ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาเอก)

➤ **ใช้สื่ออื่นๆช่วยในการสอน** เช่น เพลง กลอน คลิป ศาสนา 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.72

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ใช้ศีล 5 สอนให้เขาไหว้พระ สวดมนต์ เป็นเด็กดี สอนให้ร้องเพลงเด็กเอ๋ยเด็กดีแล้ว บอกว่าหนูต้องทำตาม สอนท่องกลอนสอนใจ แล้วบอกให้ทำตาม”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “สอนศาสนาไปด้วย มีเทวดานางฟ้าเห็นหนู คอยจดว่าหนูทำดีทำไม่ดี หนูโกหกเขาก็ จะรู้จะจด ทำยังไงได้อย่างนั้น ถ้าหนูไปตีคนอื่น คนอื่นก็จะตีหนู”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 3 “สอนตามพระคัมภีร์ ให้เขาอธิษฐาน และสารภาพบาปก่อนนอนทุกคืน ในพระคัมภีร์ บอกว่า “เขาตายเพราะขาดวินัย” ให้เขาเห็นความสำคัญของการมีวินัย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **ใช้สิ่งจูงใจ** 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.18 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ดูความชอบของลูกเป็นหลัก เขาชอบอะไรก็ให้อันนั้นมาจูงใจ เช่น ชอบस्पุ่มๆ ก็ เอาให้เขาอาบน้ำ”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “เอาช้อนและภาชนะที่เขาชอบ อาหารที่เขาอยากทาน ให้เขาหั่นผักเอง คั้นน้ำส้มเอง เขาก็จะกิน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **ใช้การทำโทษ** 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.86 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ถ้าไม่ทำก็ตี ให้เจ็บ ตีครั้งหนึ่งไม่เกิน 5 ที ให้จำแล้วบอกเขาว่าตีเพราะอะไร”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

➤ **แทรกความสนุก** 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.47 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ถ้าไม่สนุกก็ไม่มีใครอยากทำ เช่น ชวนเขาแปรงฟัน ใช้แปรงสีฟันอุลตราแมน แล้วก็แปลงร่างไปด้วย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ให้ดูคลิปแมงกินฟัน ฟันผุ ล้างมือ ไอจามปิดปาก เชื้อโรค ให้เห็นผลเสีย”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **ให้ลองทำเอง** 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.16 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “สอนให้ถอดเสื้อผ้าใส่ตะกร้า ให้ลองทำเอง แบ่งตะกร้าผ้าใส่แล้ว กับที่เพิ่งซักมา ปล่อยให้เขาทำ เราก็คอยดูคอยบอก ให้เขาอาบน้ำเอง เราคอยบอกอยู่ห่างๆ”

(ครอบครัวขยาย/คุณยาย/ประถม 6)

➤ **ใช้การให้รางวัล** 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.39 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ให้ดาว ตัดดาว เช่น รดน้ำต้นไม้ ภูบ้าน ให้ดาว สะสมดาวแลกของเล่นได้”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

จากการสัมภาษณ์พบว่าสิ่งที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นเคล็ดลับสู่ความสำเร็จในการปลูกฝังวินัยให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน มีดังนี้

ตารางที่ 4.4.3 เคล็ดลับสู่ความสำเร็จในการสร้างวินัย

ลำดับ	เคล็ดลับในการสร้างวินัย	จำนวนความถี่ของเนื้อหา	ร้อยละ
1	เป็นแบบอย่างที่ดี	32	26.45
2	ผู้ปกครองต้องปรับตัว	24	22.22
3	ความรักที่มีต่อเด็ก	16	14.81
4	ทำให้เคยชิน	15	13.89
5	สอนด้วยสิ่งแวดล้อม	9	8.33
6	ทำโทษ	5	4.63
7	ยึดแนวทางศาสนา	5	4.63
8	เข้าไปอยู่ในใจเด็กให้ได้	2	1.85
	รวม	108	100

ตารางที่ 4.4.3 แสดงสิ่งที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นเคล็ดลับสู่ความสำเร็จในการสร้างวินัยบันทึกเป็นความถี่ของเนื้อหา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

➤ **การเป็นแบบอย่างที่ดี** 32 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.45 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “เด็กวัยนี้เป็นวัยเอาคืน ถ้าเราไม่ทำเขาก็จะถามว่าทำไมเราไม่ทำ ใส่อะไรให้ก็เป็นอย่างนั้น ต้องสอนด้วยการแสดงออกเท่านั้น”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “คิดว่าแม่ทำให้เห็น เขาก็ทำตามตลอด”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “เริ่มสอนทำให้เห็น แล้วทำทุกคน สอนต่อเนื่องบอกเขาและทำให้เห็น เขาทำตามแล้ว ชม โต้ไปค่อยเพิ่มเหตุผล”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **ผู้ปกครองต้องปรับตัว** 24 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.22 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ถ้าแม่พลาดแล้วต้องรู้ว่าพลาด ต้องแก้ไขเลย เช่น ดุมากจนลูกหนี ลูกไม่มีความสุข เรายังก็ไม่มี ทำไม่ตรงๆ ต้องเปลี่ยนวิธี”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่ปรับตัวหมดชีวิตก็เพื่อเขา ออกจากงาน เลี้ยงลูก รู้สึกภูมิใจและดีใจมากที่ได้ออกมาดูเขา เหมือนเราวาดรูปแล้วได้อย่างใจเรา”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 3 “พ่อแม่ควรลงทุนชีวิตกับเขา ใช้เวลากับเขา เราได้ปลูกเอง รดน้ำเองก็จะได้ผลดี ถ้าคาดหวังคนอื่นมาทำแทนมันก็ไม่ได้ ไม่มีใครเลี้ยงลูกเราได้ดีเท่าเรา พ่อแม่ต้องร่วมมือกันทั้งคู่ ต้องไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึกใส่ลงไป ให้เกียรติกันในครอบครัว สอนให้เด็กรู้จักบทบาทหน้าที่”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **ใช้ความรักที่มีต่อเด็ก** 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.81 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “บอกเขาทุกวันว่าแม่รักหนูนะ หนูเป็นเด็กดี เป็นคนเก่งนะ หอมแก้มเขา แล้วเขาก็จะพยายามเป็นเด็กดี เชื้อฟัง”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “แสดงให้เห็นว่ารักเขามากแค่ไหน พอเราพูดอะไร เราทำโทษ เขาก็จะรู้ว่ามันมาจากความรักความปรารถนาดีในตัวเขา”

(ครอบครัวขยาย/คุณย่า/มัธยม 8)

➤ **ทำให้เคยชิน** 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.89 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “แม่พาเขาทำซ้ำๆกิจกรรมเดิมๆเวลาเดิมๆทุกวันตั้งแต่เล็ก เขาก็รู้ว่าเขาจะต้องทำอะไร”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)

➤ **สอนด้วยสิ่งแวดล้อม** 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “แม่จัดธรรมชาติให้กลมกลืนกับสิ่งที่ต้องการจะสอน แปะสติ๊กเกอร์การ์ตูน กษค ติดผนังห้องนอน ห้องนั่งเล่น และฝาผนังด้านนอกด้วย แล้วใช้เล่นกับลูก”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาตรี)

ตัวอย่างที่ 2 “ใช้สิ่งแวดล้อมเป็นตัวอย่าง สิ่งไม่ดีเราดูไว้ไม่ควรทำตาม สอนบ่อยๆเจออะไรไม่ดีก็ชี้ให้เห็นบ่อยๆ ให้เขาค่อยๆซึมซับและจำ”

(ครอบครัวขยาย/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **ใช้การทำโทษ** 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.63 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ถ้าทำผิดก็ตี ให้เจ็บ ให้จำแล้วบอกเหตุผล”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณพ่อ/ปริญญาตรี)

➤ **ยึดแนวทางศาสนา** 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.63 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ศาสนามีส่วนสำคัญให้เขาเป็นเด็กดี สอนให้สวดมนต์ไหว้พระ”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาตรี)



ตัวอย่างที่ 2 “สอนลูกตามพระคัมภีร์ สอนให้เดินในทางของพระเจ้า ลูกก็จะเป็นเด็กดี เขาค่อยๆโต ค่อยๆทำความเข้าใจกับสิ่งที่เราสอน เมล็ดที่หว่านผลที่เก็บเกี่ยวได้ใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน ก็ต้องรอให้เขาซึมซับ และเข้าใจ แต่แม่ก็หว่านลงไปแล้ว”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

➤ **เข้าไปอยู่ในใจของเด็กให้ได้ 2 ครั้ง** คิดเป็นร้อยละ 1.85 ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 “ก่อน 6 ขวบ ทำยังไงก็ได้ให้เข้าไปอยู่ในหัวใจเขา เข้าใจเขาว่าเด็กในอายุเท่านั้นคิด ยังไง ต้องการอะไร ต้องเปลี่ยนวิธีการตามวัย รู้ว่าวันๆเขาไปเจออะไรมาบ้าง”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ปริญญาโท)

ตัวอย่างที่ 2 “อยู่กับเขา หมั่นสังเกตพฤติกรรมเขา การเติบโตของเขาว่าไปทิศทางไหน เด็กอยู่กับใครก็จะติด เราก็จะรู้จักเขา รู้ใจกันคุ้นเคยผูกพัน”

(ครอบครัวเดี่ยว/คุณแม่/ประถม 6)

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาในการสร้างวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนและหากวิธีที่จะสื่อสารเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองที่กำลังเลี้ยง หรือเคยเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนอายุไม่เกิน 3 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จำนวนทั้งหมด 60 คน จาก 60 ครอบครัว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นส่วนในการวิเคราะห์

#### 5.1 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 60 ครอบครัว เมื่อจำแนกตามประเภทครอบครัวพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายจำนวนเท่ากัน คือประเภทละ 30 ครอบครัว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นมารดาของเด็ก จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนใหญ่มีอายุ 41-45 ปี รองลงมาคือ 25-30 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีเด็กในบ้านจำนวน 1 คน 40 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 66.67 กลุ่มตัวอย่างที่เหลือ มีเด็กในบ้านจำนวน 2 คน 20 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 33.33

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปเป็นประเด็น ได้ดังนี้

- 5.1.1 ลักษณะพฤติกรรมกรสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน
- 5.1.2 ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียน
- 5.1.3 กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน

### 5.1.1 ลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน เป็นอย่างไร

จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 60 ครอบครัวพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีการตั้งกฎเกณฑ์ ข้อตกลงภายในครอบครัว มีการบังคับใช้กฎจริง และรับฟังความคิดเห็นของเด็กคือสามารถเปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลดีพอ ซึ่งเป็นการสื่อสารภายในครอบครัวที่พบในงานของ พิรุณรัตน์ ตูลย์ฐิตินันท์ (2552) เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าครอบครัวไทยส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันมีการ สนับสนุนให้เด็กใช้เหตุผลและเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นรวมถึงต่อรองในเรื่องต่างๆ

งานวิจัยนี้พบว่าผู้ปกครองมีทัศนคติที่ว่า วินัยเป็นสิ่งสำคัญและสามารถปลูกฝังวินัยใน เด็กไทยก่อนวัยเรียนได้มีจำนวนมากที่สุด คือ 26 ครอบครัว แต่ทัศนคติในข้ออื่นๆ ที่เห็นว่าเป็น ไม่สำคัญ และสำคัญแต่ไม่สามารถสร้างได้ ทั้ง 2 ข้อนี้มีความหมายเช่นเดียวกัน คือ สร้างไม่ได้ ดังนั้นหากเปรียบเทียบทัศนคติที่เห็นว่าเป็น สร้างได้ กับ สร้างไม่ได้ จะพบว่า ทัศนคติที่เห็นว่าเป็นสร้างได้ มีเพียง 26 ครอบครัวเท่านั้น ขณะที่ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นสร้างไม่ได้ 34 ครอบครัวจาก 60 ครอบครัว นอกจากนั้นยังมีอุปสรรคอื่นๆ ได้แก่ ช่วงวัยของเด็กที่ทำให้การสื่อสารวินัยทำได้ยาก ร้อยละ 39.13 ความใจอ่อนของผู้ปกครองเอง ร้อยละ 34.78 ความไม่สม่ำเสมอของผู้ปกครองในการฝึก วินัยเด็ก ร้อยละ 21.74 และเด็กแอบซ่อนพฤติกรรมที่เคยถูกคาดหวัง ร้อยละ 4.35 ดังนั้น ทัศนคติ ของผู้ปกครองส่วนใหญ่ต่อการปลูกฝังวินัยต่อเด็กก่อนวัยเรียนเห็นว่า “ไม่สามารถสร้างได้” โดยมี ตัวอย่างเหตุผล เช่น

“เด็กยังเล็กอยู่ เกรงว่าการฝึกวินัยจะทำให้เด็กเครียด ไม่ร่าเริงสมวัย ไม่มีความสุข”

“มองว่าเมื่อเด็กออกไปสู่สังคมภายนอก เด็กจะถูกบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ของแต่ละ สังคมอยู่แล้ว ไม่อยากให้บ้านกลายเป็นสถานที่ที่เด็กจะต้องถูกบังคับไปด้วย อยากให้เด็ก ผ่อนคลายและเป็นตัวของตัวเองที่สุดเวลาอยู่บ้าน”

“มองว่าตนเองได้มอบสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่บุตรหลานอยู่แล้ว โดยไม่ได้คิดถึงเรื่องของการฝึก ระเบียบวินัยเลยแม้แต่น้อย”

“รู้วิธีว่าจะต้องทำอะไร แต่ไม่ได้ทำ เพราะครอบครัวก็ไม่ได้มีระเบียบวินัยอยู่แล้ว ตัวผู้ปกครองเองเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี”

อีกส่วนหนึ่งเป็นความไม่สะดวกในเรื่องของเวลา ลักษณะการดำรงชีวิต เช่น เป็นการทำกิจการที่บ้านผู้ใหญ่ทุกคนมีหน้าที่ของตนเอง ว่างไม่ตรงกัน ทานอาหารไม่ตรงเวลา ทำให้ยากที่จะจัดสรรให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆตรงเวลาไปด้วย ด้านปัญหาอื่นๆในการปลูกฝังวินัยที่พบจากข้อมูลวิจัย เช่น

“แม่ควบคุมดูแลลูกอย่างใกล้ชิด มีการแสดงความรัก สอนเรื่องความรับผิดชอบ และจริยธรรม พูดคุยกันด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับครอบครัวอื่นๆ แต่เมื่อลูกโตขึ้นปัญหาใหม่ที่แม่พบคือ ลูกแอบซ่อนพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังด้วยความกลัว ถ้ามองอย่างไรก็ไม่ยอมพูดความจริง”

“เด็กถูกฝึกระเบียบวินัยจากบ้าน แต่เมื่อออกไปสู่สังคมภายนอกแล้วเสียเปรียบคนอื่น เช่น ลูกเป็นเวรทำความสะอาดรับผิดชอบหน้าที่ตนเองทำให้เข้าห้องเรียนช้า เพื่อนเป็นเวรทำความสะอาดเช่นกันแต่ไม่รับผิดชอบทำหน้าที่นี้ไปเข้าเรียนทันเวลา ทำให้ลูกถูกครูดุ ลูกจึงเกิดคำถามว่าอย่างนี้จะทำไปทำไม”

ผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นว่า แม้ครอบครัวส่วนใหญ่มีการตั้งกฎเกณฑ์กับเด็กก่อนวัยเรียนและบังคับใช้จริง แต่ประกอบกับทัศนคติและอุปสรรคอื่นๆทำให้การสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียนในครอบครัวไทยทำได้ยากขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่าระดับการศึกษา และช่วงวัยของผู้ปกครอง ไม่มีแนวโน้มว่าเกี่ยวข้องกับการฝึกวินัยแก่เด็กก่อนวัยเรียนในด้านของกิจวัตรประจำวัน และการตั้งกฎเกณฑ์กติกากับเด็ก ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการอาสาสมัครและผู้ยินดีที่จะให้ข้อมูลจึงเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรหลาน รวมถึงระดับการศึกษาของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปจึงไม่พบความแตกต่างจากระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

จากข้อมูลวิจัยพบว่าผู้ปกครองที่มีภาระงานบ้านต้องทำหลายอย่างระหว่างวัน จะมีการฝึกฝนวินัยในเรื่องของเวลากิจวัตรประจำวัน และการช่วยเหลือตนเองแก่เด็กมากเป็นพิเศษ

เนื่องจากผู้ปกครองกลุ่มนี้มีเวลาน้อยจึงจำเป็นต้องจัดสรรเวลาทุกอย่างให้เป็นระเบียบ การที่เด็กทำกิจกรรมเป็นเวลาและสามารถช่วยเหลือตนเองได้สามารถลดภาระของผู้ปกครองไปได้มาก

ข้อมูลจากผู้ปกครองที่เป็นบิดา-มารดาของเด็ก มักมองว่าปู่ย่าตายายไม่สามารถเลี้ยงหลานให้มีวินัยได้ และยังเป็นอุปสรรคของตนในการสื่อสารวินัยให้แก่ลูกด้วย ขณะที่ผู้ปกครองที่เป็นคุณย่าคุณยายหลายท่านมีวิธีการเลี้ยงและสื่อสารวินัยแก่หลานอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน อาจเป็นเพราะช่วงวัยที่ต่างกันของผู้ปกครองรุ่นปู่ย่าตายาย กับผู้ปกครองรุ่นพ่อแม่ ทำให้ทัศนคติในการมีวินัย ทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างวินัยในเด็กเล็ก และวิธีการปลูกฝังวินัยแก่เด็กมีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าในกรณีครอบครัวขยาย หากแม่เป็นผู้ฝึกวินัยแก่เด็กและอยู่ในครอบครัวญาติทางฝ่ายแม่ หรือ พ่อเป็นผู้ฝึกวินัยแก่เด็กและอยู่ในครอบครัวของญาติฝ่ายพ่อ จะทำการฝึกวินัยได้ดีกว่า แม่เป็นผู้ฝึกวินัยแต่อยู่ในครอบครัวญาติทางฝ่ายพ่อ หรือ พ่อเป็นผู้ฝึกวินัยแต่อยู่ในครอบครัวของญาติทางฝ่ายแม่ อาจเป็นเพราะอำนาจต่อรองของผู้ปกครองกับญาติผู้ใหญ่ในบ้านมีความแตกต่างกัน ผู้ปกครองที่อยู่อาศัยในครอบครัวของคู่สมรสจะมีความเกรงใจญาติผู้ใหญ่ของคู่สมรสความกล้าที่จะขัดแย้งหรือท้วงติงมีน้อย

### 5.1.2 ประเภทและเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยที่ครอบครัวควรสื่อสารกับเด็กก่อนวัยเรียน

ประเภทวินัยที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างสอนเด็กก่อนวัยเรียนมาก คือ วินัยที่เกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วย เรื่องการกิน กิจวัตรประจำวัน ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ความแข็งแรงทางจิตใจ การดูแลของส่วนตัว พัฒนาทักษะตามวัย รักษาความสะอาด และพัฒนาทางร่างกาย ส่วนเนื้อหาวินัยที่ครอบครัวไทยให้ความสำคัญในการสอนเด็กก่อนวัยเรียนมากที่สุด คือ เรื่องมารยาทสังคม ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

เนื้อหาและประเภทของวินัยที่พบจากการเก็บข้อมูลมีเนื้อหาคล้ายคลึงกับงานวิจัยก่อนหน้า แต่ในงานวิจัยนี้จะพบว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับวินัยที่เกี่ยวกับตนเองมากที่สุด ซึ่งเป็นเพราะกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยนี้เป็นเด็กเล็ก จึงมีเรื่องวินัยเกี่ยวกับตัวเองมากกว่าวินัยที่เกี่ยวกับสังคม

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องมารยาทสังคม มากกว่าระเบียบวินัยเรื่องกิจวัตรประจำวัน อาจเป็นเพราะบริบทสังคมไทยที่ไม่รีบเร่ง ไม่เคร่งครัดเรื่องเวลา และให้ความสำคัญกับการรักษาหน้าตา และรักษาความรู้สึกของผู้อื่น ครอบครัวไทยจึงให้ความสำคัญกับวินัยที่จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความรู้สึกของผู้อื่นมากเป็นพิเศษ

### 5.1.3 กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน

ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองใช้วิธีการสื่อสารวินัยแก่เด็กก่อนวัยเรียน ดังนี้ ใช้พฤติกรรมทางวาจาและบอกเหตุผล ผู้ปกครองพาทำ สร้างเงื่อนไขต่อรอง ใช้การทำโทษ ไม่ยอมทำก็ปล่อย ใช้การโกหกขาว สร้างสิ่งแวดล้อมให้เชื่อต่อการทำตามกฎเกณฑ์ ใช้สิ่งจูงใจ เทคนิควิธีที่ผู้ปกครองใช้ในการปลูกฝังวินัยเด็กก่อนวัย คือ การทำให้ดู รองลงมาคือ พาทำซ้ำๆ สอนด้วยวาจาซ้ำๆ สอนด้วยสิ่งแวดล้อม ใช้สื่ออื่นๆช่วยในการสอน เช่น เพลง กลอน คลิป ศาสนา ใช้สิ่งจูงใจ เช่น ของที่เด็กอยากได้ ใช้การทำโทษ สอดแทรกความสนุกในการทำกิจกรรม ให้ลองทำด้วยตนเอง และใช้การให้รางวัล ซึ่งในการปลูกฝังวินัยก็ต้องมีการควบคุมพฤติกรรมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งวิธีการควบคุมพฤติกรรม ได้แก่ การลงโทษ การใช้พฤติกรรมทางวาจา การชมเชย การให้รางวัล การโกหกขาว การเพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่ดี การใช้ศาสนาช่วย การเบี่ยงเบนความสนใจ การตอบสนองจนพอใจ และการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์อื่นๆในการสอน เคล็ดลับที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การปลูกฝังวินัยในเด็กก่อนวัยเรียนทำได้สำเร็จ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ปกครองต้องปรับตัว ใช้ความรักที่มีต่อเด็ก ทำให้เคยชิน สอนด้วยสิ่งแวดล้อม ใช้การทำโทษ ยึดแนวทางศาสนา และเข้าไปอยู่ในใจของเด็กให้ได้

งานวิจัยนี้พบว่ากลวิธีการสื่อสารวินัยที่ได้ สอดคล้องกับงานการศึกษาที่ผ่านมา ต่างกันที่การศึกษาคั้งนี้พบว่าผู้ปกครองมีการปรับตัวเข้าหาเด็กมากขึ้น มีความพยายามในการสอดแทรกความสนุกสนานลงไปในกิจกรรมที่ชวนเด็กทำ ใช้ภาษาและอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆเป็นลวดลายดึงดูดความสนใจของเด็ก ผู้ปกครองสร้างบรรยากาศเพื่อดึงดูดเด็กให้คล้อยตาม รวมถึงใช้สื่ออื่นๆช่วยมากขึ้น เช่น คลิปวิดีโอ กลอน เพลง และคำสอนทางศาสนา มีการใช้สิ่งแวดล้อม เช่น ข้าว ละคร การ์ตูนเป็นสื่อช่วยในการสอน อาจเป็นเพราะยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ผู้ปกครองเข้าถึงสื่อที่จะช่วยในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งการใช้สื่อต่างๆสร้างความสนุกสนานและดึงความสนใจเด็กเป็นเทคนิควิธีที่อาจทำให้การปลูกฝังวินัยในเด็กเล็กทำได้ง่ายขึ้น สิ่งสำคัญในการฝึกวินัยตามความเห็นกลุ่มตัวอย่างที่ว่า “ใช้ความรักที่มีต่อเด็ก” และ “เข้าไปอยู่ในใจของเด็กให้ได้” สอดคล้องกับทฤษฎีขั้นตอนการพัฒนาจิตสังคมของเอริก เอช. แอริคสัน ที่ว่าเด็กในช่วงวัย 0-1.5 ปี ผู้ปกครองต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วยการแสดงความรัก ให้ความใกล้ชิดและความอบอุ่น หลังจากนั้นช่วง 1.5-3 ปีผู้ปกครองจึงจะช่วยให้เด็กพัฒนาการควบคุมตนเองและเคารพกฎระเบียบของสังคมได้ รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของออสซูเบลที่ว่าผู้ปกครองต้องใช้วิธีค่อยๆลดความช่วยเหลือเมื่อเด็กเคลื่อนไหวได้มากขึ้น และเริ่มการสื่อสารเพื่อสร้างวินัย

ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้เด็กรับรู้ว่าเขาเป็นบุคคลสำคัญของครอบครัว มีคุณค่าในตนเองเพื่อให้เด็กมีอารมณ์ที่มั่นคง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า “การทำให้ดู” เป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการสอนวินัยเด็กก่อนวัยเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ จอง พือาเจต์ ที่ว่าเด็กตั้งแต่อายุ 1 ปี 6 เดือนก็สามารถเลียนแบบผู้ใหญ่ได้โดยอาศัยความจำ แค่เพียงเคยเห็นว่าผู้ใหญ่ตอบสนองเหตุการณ์แบบนี้ด้วยพฤติกรรมใดก็สามารถทำตามได้เมื่อพบเหตุการณ์เดียวกัน และการทำให้ดูเป็นแบบอย่างนั้นต้องเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของศรีเรือน แก้วกังวาน (2540) ที่ว่าผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างแก่เด็กและกฎระเบียบวินัยต่างๆ ต้องมีความสม่ำเสมอไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยจนเด็กสับสน

ผู้วิจัยพบว่าผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างมีการใช้การสื่อสารเพื่อควบคุมพฤติกรรมตามแนวคิดทฤษฎีของสกินเนอร์ ได้แก่ การเสริมแรงทางบวก (positive reinforcement) การเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) การลงโทษทางบวก (positive punishment) และการลงโทษทางลบ (negative punishment) ครบทั้ง 4 อย่าง ดังตาราง

การสื่อสารเพื่อควบคุมพฤติกรรม	ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์
เสริมแรงทางบวก (positive reinforcement)	ให้รางวัล ชมเชย: ถ้าช่วยงานคุณแม่ เช่น รดน้ำต้นไม้ ถูบ้าน ก็จะได้ดาว อย่างเมื่อก่อนน้องหวงของ ถ้าเขาแบ่งของเล่นให้เพื่อนก็จะให้ดาวเขา ซึ่งดาวเนี่ยสะสมมาแลกของเล่นได้
เสริมแรงทางลบ (negative reinforcement)	โกหกขาว : ในนิทานมีแม่มดเขาจะกลัวแม่มด เวลาตีๆถึงเวลานอนแล้วเขายังไม่ยอมขึ้นนอนก็จะบอกเขาว่า เดี่ยวเลข 9 แล้วแม่มดจะออกมานะ
ลงโทษทางบวก (positive punishment)	ตี : ไม่ทำตามกฎก็ตีครับ ไม่ใช่อารมณ์ ตีให้เจ็บ แล้วบอกเหตุผลให้รู้จักแยกแยะถูกผิด ตีครั้งหนึ่งไม่เกิน 5 ที
ลงโทษทางลบ (negative punishment)	Time out: เวลานั้นองไวยวายคุณแม่ก็จะบอกว่า time out ให้ไปยืนที่เงียบๆคนเดียวนาน 1 นาที

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคริสต์ศาสนิกชน นิกายโปรเตสแตนต์ ส่วนใหญ่มีการเลี้ยงลูกตามบัญญัติในพระคัมภีร์ซึ่งเป็นเสมือนหลักธรรมในการดำเนินชีวิตของชาวคริสเตียน โดยบอกว่า “หนูเป็นเด็กดีพระเจ้ารักหนู” หรือ “หนูทำดีหรือไม่ดีนางฟ้าจะรู้และจะจดไว้” เป็นการนำหลักคำสอนของศาสนามาใช้ในการอบรมสั่งสอนเด็กผสมกับการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบเพื่อให้เด็กเกรงกลัวการทำไม่ดี

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพือาเจต์อธิบายว่าเด็กเล็กตัดสินความดีและไม่ดี จากปริมาณความเสียหายที่เกิดขึ้นและการถูกทำโทษโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลของการกระทำ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างใช้คือการอธิบายเหตุผล อาจไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารวินัยเท่าที่ควร ขณะที่ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเซียร์สระบุว่าเด็กเล็กจะไม่สามารถเชื่อมโยงการลงโทษกับการกระทำของตนเองได้ ดังนั้นในการลงโทษผู้ปกครองจะต้องบอกเด็กด้วยว่าต้องการให้เด็กแสดงพฤติกรรมอย่างไรแทน โดยการใช้คำพูดสั้นๆที่เข้าใจง่ายแทนการอธิบายเหตุผลยาวๆ

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างบางส่วนให้ความเห็นว่าเด็กแต่ละคนมีอุปนิสัยแตกต่างกัน เป็นธรรมชาติของตัวเด็กเองที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ดังนั้น ผู้ปกครองต้องสังเกตและเรียนรู้ที่จะหาวิธีอบรมเลี้ยงดูให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็ก อย่างไรก็ตาม วิธีการที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างเห็นพ้องกันว่าเป็นวิธีการที่ทำให้การฝึกวินัยในเด็กเล็กทำได้ง่ายคือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เขาดูให้เขาเห็นบ่อยๆ และให้เขาลองทำตามด้วยตนเอง

## 5.2 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงลูกด้วยตนเองและยินดีให้สัมภาษณ์ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นมารดา ซึ่งครอบครัวลักษณะนี้มักมีความพร้อมทางฐานะและความรู้ในการเลี้ยงดูลูก มีความใส่ใจในการดูแลและเสริมพัฒนาการลูกในระดับดีอยู่แล้ว ขณะที่ในปัจจุบันสามีภรรยา มักช่วยกันทำงานหารายได้ให้ครอบครัวจึงมีผู้ปกครองที่ใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็กเล็กเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเพิ่มเติม คือ การสื่อสารวินัยในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้ให้บริการมากขึ้นในปัจจุบันว่ามีการปลูกฝังวินัยเรื่องใดและใช้วิธีการอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายครอบครัวที่เด็กเติบโตมากับญาติ งานวิจัยในอนาคตที่น่าสนใจ คือการศึกษาถึงความแตกต่างของความเกี่ยวข้องของเด็กในการสื่อสารวินัย เช่น ความแตกต่างระหว่างบิดา มารดา และผู้เป็นญาติเด็ก เป็นต้น



งานวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงที่อยู่กับเด็กเล็ก และด้วยผู้วิจัยมิได้ติดต่อผ่านทางองค์กรที่น่าเชื่อถือ เช่น โรงเรียน กลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งจึงมีความระแวงระวังสูงในการปฏิสัมพันธ์กับผู้วิจัย และสะดวกให้ติดต่อผ่านทางโทรศัพท์มากกว่าที่จะให้สัมภาษณ์แบบพบเจอ การเก็บข้อมูลทางอวัจนภาษาในสีหน้า ท่าทาง รวมถึงบริบททางสิ่งแวดล้อมจึงไม่สามารถทำได้ การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงน่าจะติดต่อผ่านโรงเรียนอนุบาลเพื่อสร้างความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยได้มากขึ้น

จากการเก็บข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นคริสเตียน มีการเลี้ยงลูกตามแนวทางที่พระคัมภีร์บัญญัติไว้ ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีวินัยค่อนข้างมาก การศึกษาในอนาคตจึงควรศึกษาการสื่อสารภายในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม ว่ามีการสื่อสารวินัยต่างกันอย่างไรบ้าง

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัว กับ การสร้างวินัยเด็กก่อนวัยเรียนจึงมิได้นำเอาลักษณะประชากรมาเป็นตัวแปรในการศึกษา ในอนาคตจึงควรศึกษาความสัมพันธ์ของการสื่อสารวินัยเด็ก กับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น ช่วงวัยของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและคู่สมรส ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการมีวินัย และวิธีการในการปลูกฝังวินัยแก่เด็ก

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แม้จะมีการติดต่อขออาสาสมัครจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ผู้วิจัยก็ยังคงเลือกเฉพาะที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะผู้วิจัยเห็นว่าบริบทสังคมที่แตกต่างกันระหว่างครอบครัวที่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ ครอบครัวที่อยู่ในเขตปริมณฑล ครอบครัวที่อยู่ต่างจังหวัดในเขตเมือง และครอบครัวที่อยู่ต่างจังหวัดในเขตชนบท อาจทำให้การสื่อสารภายในครอบครัว และเนื้อหาวินัยที่สอนเด็กก่อนวัยเรียนแตกต่างกัน จึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาในอนาคต

## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

กรอุณา กิจขยัน. ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอก และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517

กาญจนา พวงจิตต์. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมวินัยของนักเรียน: พหุกรณีศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550

จอมขวัญ เลื่องลือ .เจตนาในการเลือกคู่ครองและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง : ศึกษาตามหลักสมัชชีวิธรรม 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2521

ธิติมา จักรเพชร. ผลของชุดการแนะแนวที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าแสบแสน กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544

นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข. การเสริมพลังจิตใจจริยธรรมและวินัย สำหรับเด็กและเยาวชนร่วมกับกระบวนการคิดของสมอง. กรุงเทพฯ: บจ.21 เซ็นจูรี่, 2545

นฤมล เนียมหอม. การพัฒนากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมของครูในการสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดการสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549

นฤมล เนียมหอม. การสร้างวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

[http://www.nareumon.com/index.php?option=com\\_content&task=view&id=4 &Itemid=46](http://www.nareumon.com/index.php?option=com_content&task=view&id=4&Itemid=46) [13 ธันวาคม 2555].

นิดดา หงษ์วิวัฒน์. วินัย จากฐานการพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดด, 2541

น้อมพร เสน่ห์ธรรมศิริ. ผลของการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพฤติกรรมกามีวินัยอย่างต่อเนื่องโดย

ความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครองที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551

บุณณดา มุ่ยเผือก. การศึกษาการส่งเสริมวินัยให้กับเด็กวัยอนุบาลของผู้ปกครองในชุมชน

เกษตรกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544

พรชูลี ลังกา. ผลของการใช้โปรแกรมการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการสร้างวินัยในตนเอง

ให้แก่เด็กวัยอนุบาล โดยใช้รูปแบบ SECI. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรการสอนเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต). วินัยชาวพุทธ. สุพรรณบุรี: ออฟเซตอาร์ทอโตเมชั่น, 2543

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). วินัยเรื่องที่ใหญ่กว่าที่คิด. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา:

<http://www.dhammadownload.com/book/vinainmatter.pdf> [13 ธันวาคม 2555]

พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2553

พวงทิพย์ วีระณรงค์. การศึกษาสภาพและวิธีการแก้ปัญหาทางวินัยของนักเรียน ตามคำรายงานของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529

พัชราภรณ์ ขจรวัฒนากุล. ความสัมพันธ์ของรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับภาวะสุขภาพจิตวัยรุ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช.วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549

พิรุณรัตน์ ตัญญูสุนันท์. ความสัมพันธ์ของการสื่อสารในครอบครัวกับพฤติกรรมการมีวินัยของเด็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา ภาควิชาวิทยาและสื่อสารการเสด็จ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552

มาซารุ อิบูกะ. รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว. แปลโดย ชีระ สุมิตร และ พรอนงค์ นิยมคำ. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน, 2514

รุ่ง ศรีอักษรภาพ. บุคลิกภาพและความสามารถในการสื่อสาร: จากวัยเด็กสู่วัยทำงาน, (ระหว่างตีพิมพ์)

โรงพยาบาลเด็ก. เด็กไทย. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯเวชสาร, 2525

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. สรุปรายงานการวิจัย ฉบับที่ 60 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539

วรวิทย์ พัฒนาอิทธิกุล. การโฆษณาและพฤติกรรมผู้บริโภค. [ออนไลน์].2552.แหล่งที่มา: [http://www.nsrุ.ac.th/e-Learning/advertising/chapter11.htm](http://www.nsrु.ac.th/e-Learning/advertising/chapter11.htm) [13 ธันวาคม 2555]

วราภรณ์ รักวิจัย. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์, 2540

วัชรีย์ ฐวธรรม. 60ทักษะการปลูกฝังวินัย: วิธี “ครองใจ”เด็กด้วยจิตวิทยาสำหรับพ่อแม่และครู. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู, 2528

- วัชรีย์ อ้นนาค. เอกสารทางวิชาการเทคนิคงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชกับครอบครัวบำบัด. ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2540
- วิชาการ,กรม.กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ ฯ: คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- วิลาพัฒน์ อรุณบุญลชาติ. การพัฒนาโปรแกรมการฝึกการอบรมตามแนวทางไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- วิวาห์วัน มูลสถาน. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและควมมีวินัยในตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย: แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง. กรุงเทพฯ: สนพ.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ(รู้เรา รู้เขา). กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน, 2551
- สถิตาพร คำสด. การศึกษาพฤติกรรมการควมมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต (การอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546
- สวนดุสิตโพลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการเมืองเศรษฐกิจแยะ.[ออนไลน์].2555.แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=802165> [13 ธันวาคม 2555]
- สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว. ควมหมายของครอบครัว.[ออนไลน์].2552.แหล่งที่มา: <http://www.women-family.go.th/wofa/modules/website/upload/article/78d68a6c7b69fb7ed3e6a46afd495e8b.pdf> [13 ธันวาคม 2555]
- สุภาพร จันทร์ศิริโยธิน. ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นม.2 โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2526.

สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

อุทัย ทองเดช. จุดอ่อนของคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ. [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา: <http://www3.cdd.go.th/nakhonnayok> [14 ธันวาคม 2555]

อุมาพร ตรังคสมบัติ. สร้างวินัยให้ลูกคุณ. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว, 2542

#### ภาษาอังกฤษ

Huang, N. L., Family Communication Patterns and Personality Characteristics. Journal of Communication Quarterly [Online]. 1999. Available from: <http://business.highbeam.com/4052/article-1G1-60081494/family-communication-patterns-and-personality-characteristics> [2012, December 26]

Segrin, C., & Flora, J., Family Communication. Lawrence Erlbaum Associates, USA, 2005.

ภาคผนวก





4. ครอบครัวมีข้อตกลงในเรื่องกิจวัตรประจำวันกับเด็กหรือไม่ อย่างไรบ้าง
5. หากเด็กไม่ยอมปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวผู้ปกครองทำอย่างไร
6. ผู้ปกครองมีความเห็นอย่างไรต่อการสร้างวินัยในเด็กก่อนวัยเรียน
7. สมาชิกคนอื่นๆในครอบครัวมีท่าทีอย่างไรต่อการสร้างวินัยให้แก่เด็ก
8. คิดว่าอะไรบ้างที่ทำให้การสร้างวินัยแก่เด็กเป็นไปได้ยาก
9. มีเรื่องอะไรบ้างที่ผู้ปกครองเห็นว่าเด็กควรได้รับการฝึกฝนตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน อย่างไร
10. มีเรื่องอะไรบ้างที่ผู้ปกครองสอนเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ อย่างไร
11. ในครอบครัวมีวิธีการปลูกฝังวินัยให้เกิดในตัวเด็กอย่างไร
12. ผู้ปกครองใช้วิธีใดในการควบคุมพฤติกรรมเด็ก
13. วิธีใดที่ผู้ปกครองทำแล้วรู้สึกว่าการสร้างวินัยในตัวเด็กทำได้ง่าย
14. คิดว่าวิธีใดเป็นเคล็ดลับสำคัญที่ทำให้การปลูกฝังวินัยแก่เด็กประสบความสำเร็จ

**ภาคผนวก ข.**  
**เอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย**



ภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง  
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

24 มกราคม 2556

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย  
เรียน ผู้ปกครองนักเรียน

เนื่องด้วย ดิฉัน นางสาวณัฐญา นลพร นิสิตปริญญาโท กลุ่มสาขาการสื่อสารผ่านสื่อและวาทนิเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำการเก็บข้อมูลเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “กลวิธีการสื่อสารภายในครอบครัวเพื่อปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน” ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ **ผู้ปกครองที่เคยเลี้ยงหรือกำลังเลี้ยงบุตรหลานในวัยแรกเกิด - 3 ขวบ ด้วยตนเอง (ไม่ได้ฝากสถานรับเลี้ยงเด็ก) ในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ซึ่งใช้เวลาโดยประมาณ 30 นาที**

ในนามคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอรับรองว่า วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของ หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในเชิงวิชาการ ข้อมูลที่เป็นความลับ หรือข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง ชื่อ บุคคลและองค์กรจะไม่มีการเปิดเผย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตแล้วเท่านั้น

ทางคณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการเก็บข้อมูล อันเป็นประโยชน์ต่อ การศึกษาและการพัฒนาการปลูกฝังวินัยเด็กไทยก่อนวัยเรียน จึงได้ขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ  
ณัฐญา นลพร

กรุณาจักตามรอย

ข้าพเจ้า (นาย / นาง) \_\_\_\_\_

- มีคุณสมบัติตามกลุ่มตัวอย่าง และ สะดวกให้สัมภาษณ์ สามารถติดต่อกลับได้ที่เบอร์โทรศัพท์ \_\_\_\_\_  
ส่วนใหญ่ช่วงเวลาที่สะดวก คือ วัน \_\_\_\_\_ ช่วงเวลา \_\_\_\_\_ (โปรดระบุ)
- ไม่มีคุณสมบัติตามกลุ่มตัวอย่าง / ไม่สะดวกให้สัมภาษณ์

## ภาคผนวก ค.

## แบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการสื่อสารภายในครอบครัว

ลำดับ	พฤติกรรมกรรมการสื่อสารในครอบครัว	ครอบครัว ที่ 1	ครอบครัว ที่ 2	ครอบครัว ที่ 3	ครอบครัว ที่ 4	ครอบครัว ที่ 5
1	มีกฎเกณฑ์ ข้อตกลงกับสมาชิกในครอบครัว					
2	มีการวางกฎระเบียบ เรื่องตารางเวลากิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน					
3	บังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อตกลงอย่างเข้มงวด ต่อรองไม่ได้					
4	บังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อตกลงอย่างจริงจัง ต่อรองได้ถ้าเหตุผลดีพอ					
5	บังคับใช้กฎเกณฑ์ ข้อตกลงไม่จริงจัง เปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อต้องการ					
6	มักใช้เหตุผลและความ เป็นจริงอธิบายให้เด็ก ยอมทำตาม					
7	มักใช้การบีบบังคับให้ ยินยอมทำตาม					
8	มักใช้การบ่นหรือขอร้อง ให้เด็กยอมทำตาม					
9	เมื่อเกิดความขัดแย้งใน ครอบครัวญาติผู้ใหญ่ซึ่ง					

ลำดับ	พฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัว	ครอบครัวที่ 1	ครอบครัวที่ 2	ครอบครัวที่ 3	ครอบครัวที่ 4	ครอบครัวที่ 5
	มีอำนาจเป็นผู้ตัดสินใจ					
10	เมื่อเกิดความขัดแย้งในครอบครัวอาศัยเสียงส่วนใหญ่ในการตัดสินใจ					
11	ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเด็ก					
12	อนุญาตให้เด็กควบคุมดูแลกิจกรรมของตนเอง					
13	ผู้ปกครองกั้นกรองข้อมูลข่าวสารจากภายนอกที่เด็กจะได้รับเสมอ					
14	ผู้ปกครองใกล้ชิดและแสดงความรักต่อเด็กเสมอ					
15	ผู้ปกครองให้เด็กได้เรียนรู้จากบุคคลรอบข้าง สิ่งแวดล้อม จาก การสังเกต การเล่น และการเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ					
16	ผู้ปกครองให้เด็กหัดช่วยเหลือตนเอง โดยคอยแนะนำอยู่ใกล้ๆ					
17	มักใช้การเสริมแรงบวกมากกว่าการทำโทษ					

ลำดับ	พฤติกรรมการสื่อสารใน ครอบครัว	ครอบครัว ที่ 1	ครอบครัว ที่ 2	ครอบครัว ที่ 3	ครอบครัว ที่ 4	ครอบครัว ที่ 5
18	มักใช้การเบี่ยงเบนความ สนใจเด็กมากกว่าการใช้ เหตุผลพูดคุย					
19	มักใช้การบอก ออก คำสั่ง ห้าม เตือน ชมเช้ และดุด่า ในการอบรม เลี้ยงดู					
20	มักใช้การลงโทษพร้อม อธิบายเหตุผลในการ ควบคุมพฤติกรรม					
21	มักใช้การลงโทษทาง จิตใจ เช่น งดแสดง ความรัก					
22	พฤติกรรมใดที่ห้ามแล้ว ยังทำ ผู้ปกครองจะลอง ปล่อยให้ทำ					
23	เกิดในครอบครัวขยาย ช่วยกันเลี้ยงดูหลายคน					

### ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัฐญา นลพร เกิดวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2528 ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กรุงเทพมหานคร เข้าศึกษาชั้นอนุบาล-ประถม ที่โรงเรียนอนุบาลดวงวิภา ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่โรงเรียนศึกษานารีวิทยา เขตบางบอน จากนั้นเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2547 ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในสาขาวิชาชีววิทยา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในปี 2551 จากนั้นเข้าทำงานตำแหน่งผู้สื่อข่าวสายวิทยาศาสตร์ที่สถานีวิทยุศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ FM 92 MHz, AM 1161 kHz จึงตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาโท ในกลุ่มวิชาการสื่อสารผ่านสื่อและวาณิชเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต ในปีการศึกษา 2555